

Tarptautinė
migracijos
organizacija

Europos
migracijos
tinklas

Lietuvoje taikomi metodai suteikus statusą nelydimiems nepilnamečiams

2017/5

EMT STUDIJA

with funding by
the European Union

Šis tyrimas atliktas pagal Europos migracijos tinklo (EMT) 2017 – 2018 m. metinę programą.

EMT – tai ES valstybių narių, Norvegijos ir Europos Komisijos tinklas, skirtas rinkti, analizuoti ir dalintis naujausia, objektyvia ir palyginama informacija migracijos bei prieglobsčio srityje. Lietuvoje EMT veiklą LR Vyriausybės nutarimu vykdo Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) Vilniaus biuras.

Daugiau informacijos apie EMT: www.emn.lt.

Kontaktai:

Europos migracijos tinklo nacionalinis informacijos centras

Jakšto 12, 4 aukštas

LT-01105, Vilnius

Tel.: +370 5 2624897

Faksas: +370 5 2611326

El. paštas: emn@iom.lt

© Tarptautinė migracijos organizacija (TMO), Europos migracijos tinklas (EMT), 2018

Studijoje pateikta informacija nebūtinai atspindi oficialią Lietuvos Respublikos, Europos Komisijos ar TMO ir jos šalių narių poziciją. Visos teisės saugomos. Kopijuoti visą ar dalimis, taip pat naudoti komerciniais tikslais be TMO Vilniaus biuro raštiško leidimo draudžiama.

**Lietuvoje taikomi metodai
suteikus statusą
nelydimiems
nepilnamečiams**

2017/5

EMT STUDIJA

VILNIUS, 2018

Turiny

SANTRUMPOS.....	5
SANTRAUKA.....	6
1. NELYDIMŲ NEPILNAMEČIŲ SITUACIJOS LIETUVOJE APŽVALGA.....	8
2. NELYDIMŲ NEPILNAMEČIŲ PRIEŽIŪRA, ĮSKAITANT NELYDIMŲ NEPILNAMEČIŲ PASKESNĘ PRIEŽIŪRĄ, KAI JIEMS SUKANKA 18 METŲ.....	14
3. NELYDIMŲ NEPILNAMEČIŲ INTEGRACIJA, ĮSKAITANT PEREINAMOJO LAIKOTARPIO PLANUS NELYDIMIEMS NEPILNAMEČIAMS, KURIEMS NETRUKUS SUKAKS 18 METŲ.....	23
4. NELYDIMŲ NEPILNAMEČIŲ GRAŽINIMAS.....	33
5. NELYDIMI NEPILNAMEČIAI, KURIE DINGSTA / PABĖGA IŠ GLOBOS / PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ IR (ARBA) PRIĖMUS SPRENDIMĄ GRAŽINTI.....	43
IŠVADOS.....	46

Santrumpos

- NN – nelydimi nepilnamečiai
- PPC, Centras – Pabėgėlių priėmimo centras
- Integracijos tvarkos aprašas – Valstybės paramos prieglobsčio gavėjų integracijai teikimo tvarkos aprašas, patvirtintas 2016 m. spalio 5 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 998
- UTPĮ – 2004 m. balandžio 29 d. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206.
- Nelydimų nepilnamečių tvarkos aprašas – Lietuvos Respublikoje nustatytų nelydimų nepilnamečių užsieniečių, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, amžiaus nustatymo, apgyvendinimo ir kitų procedūrinių veiksmų bei paslaugų jiems teikimo tvarkos aprašas, patvirtintas LR socialinės apsaugos ir darbo ministro, LR vidaus reikalų ministro ir LR sveikatos apsaugos ministro 2014 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. A1-229/1V-289/V-491
- Grąžinimo aprašas - Sprendimų dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašas, patvirtintas LR vidaus reikalų ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 1V-429.

Santrauka

Nelydimų nepilnamečių skaičius ir jų sociodemografinės charakteristikos. Per nagrinėjamą laikotarpį (nuo 2014 m. kovo mėn. iki 2017 m. gruodžio mėn.) į Lietuvą atvyko 110 nelydimų nepilnamečių nesikreipusių dėl prieglobsčio. Pastebėtina, kad kiekvienais metais atvykstančių nelydimų nepilnamečių skaičius mažėjo: 2014 m. – 50, 2015 – 25, 2016 – 23, 2017 – 12. Daugiausia nelydimų nepilnamečių buvo Vietnamo Socialistinės Respublikos piliečiai.

Per nurodytąjį laikotarpį į Lietuvą atvyko 10 nelydimų nepilnamečių, kurie kreipėsi dėl prieglobsčio Lietuvoje suteikimo: 2014 m. – 5, 2015 m. – 3; 2016 m. – 1; 2017 m. – 1 nelydimas nepilnamečių. 4 nelydimi nepilnamečiai buvo Vietnamo Socialistinės Respublikos piliečiai, 4 – Afganistano Islamo Respublikos piliečiai, 1 – Indijos Respublikos pilietis; 1 – Sirijos Arabų Respublikos pilietis. Vienam nelydimam nepilnamečiui buvo suteiktas pabėgėlio statusas, kiti 9 nelydimi nepilnamečiai pasišalino iš PPC. Daugiau nei 80 proc. nelydimų nepilnamečių buvo berniukai.

Pagrindinės problemos, susijusios su nelydimų nepilnamečių priežiūra (integracija, grąžinimu). Beveik visi nelydimi nepilnamečiai iškart po jų apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre pabėga. Priemonės, kurios užkirstų kelią nelydimų nepilnamečių dingimui, nėra efektyvios. Didžioji dalis nelydimų nepilnamečių yra Vietnamo piliečiai, kurie būna sulaikyti be asmens dokumentų ir prisistato nepilnamečiais, todėl yra apgyvendinami PPC, nors pareigūnams ir kyla įtarimų dėl jų tikrojo amžiaus. Tikrasis jų amžius taip ir nebūna nustatytas, kadangi jie greitai pasišalina iš PPC. Šie nelydimi nepilnamečiai paprastai nesikreipia dėl prieglobsčio. Jie atvyksta dažniausia skatinami ekonominių priežasčių su tikslu keliauti toliau į Vakarų ir ten susirasti darbą, susijungti su šeima/giminaičiais ar prisidėti prie migrantų bendruomenės kitose ES šalyse.

Šeimos narių paieškos procesas užtrunka ilgai ir nespėjama surasti šeimos narių iki to laiko, kol nelydimi nepilnamečiai pasišalina.

Svarbiausi pastarieji ar planuojami įstatymų, politikos bei praktikos pokyčiai. 2014 m. balandžio 23 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro, LR vidaus reikalų ministro ir LR sveikatos apsaugos ministro įsakymu buvo patvirtintas Lietuvos Respublikoje

nustatytų nelydimų nepilnamečių užsieniečių, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, amžiaus nustatymo, apgyvendinimo ir kitų procedūrinių veiksmų bei paslaugų jiems teikimo tvarkos aprašas. Šis tvarkos aprašas reglamentuoja apklausų vykdymo, amžiaus nustatymo, šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų paieškos, laikinosios globos (rūpybos) nustatymo ir pabaigos, jų apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo, teisinės padėties nustatymo tvarką. Svarbu paminėti, kad iki aprašo priėmimo klausimai dėl šių nelydimų nepilnamečių apklausų vykdymo, amžiaus nustatymo, šeimos narių paieškos bei apgyvendinimo teisės aktais nebuvo sureglamentuoti.

Pakeistos Nelydimų nepilnamečių, kurie nesikreipia dėl prieglobsčio, tvarkos aprašo, nurodyto 1 punkte, nuostatos, kuriomis nustatytas apgyvendinimo PPC reguliavimas ir kurios įsigaliojo 2016 m. birželio 15 d. Iki tol, t.y. nuo 2014 m. balandžio 23 d., galiojęs reguliavimas nustatė, kad nelydimi nepilnamečiai, kurie nesikreipė dėl prieglobsčio, PPC apgyvendinami teismo sprendimu, pritaikant alternatyvią sulaikymui priemonę. Tuo tarpu priėmus naujos redakcijos tvarkos aprašą, sprendimą dėl tokio nelydimo nepilnamečio apgyvendinimo priima Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, o alternatyvi sulaikymui priemonė nebetaikoma.

Iššūkiai ir geroji praktika. Pagrindinis iššūkis susijęs su nelydimais nepilnamečiais Lietuvoje yra tas, kad beveik visi nelydimi nepilnamečiai per savaitę nuo apgyvendimo pradžios pabėga iš PPC.

Gerąją praktiką laikytina tai, kad Lietuvos teisės aktuose įtvirtintos nepilnamečių grąžinimo nuostatos yra palankesnės lyginant su Grąžinimo direktyva. UTPĮ nustato griežtus reikalavimus priėmimo kokybei – Lietuvos teisės aktai numato vaiko grąžinimą ne tik į formaliai tinkamą priėmimo įstaigą kilmės šalyje, o į įstaigą, kurioje vaikas bus tinkamai prižiūrimas, atsižvelgiant į jo poreikius, amžių ir savarankiškumo lygį.

Su nelydimais nepilnamečiais susiję pasiūlymai veiksams ES lygmeniu, kurie galėtų būti naudingi Lietuvai. Kadangi iš Lietuvos dalis vaikų pabėga ir atsiduria tolimesnėse Europos Sąjungos valstybėse padedami gabentojų, tai būtų tikslinga ES lygmeniu kovoti su nelydimų nepilnamečių gabenimu ir kelių valstybių bendromis pastangomis vykdyti ikiteisminius tyrimus, siekiant nustatyti asmenis, atsakingus už nelydimų nepilnamečių gabenimą ir užkirsti kelią šiai nusikalstamai veikai.

1.

Nelydimų nepilnamečių
situacijos Lietuvoje apžvalga

Klausimas (toliau - K) 1. Prašome pateikti dabar vykstančių viešų diskusijų, susijusių su nelydimais nepilnamečiais, kurių atžvilgiu yra priimtas galutinis sprendimas dėl prašymo suteikti prieglobstį ar kitą statusą Lietuvoje, apžvalgą.

Šiuo metu viešos diskusijos dėl nelydimų nepilnamečių nevyksta.

K2. Ar į šią kategoriją patenkantys nelydimi nepilnamečiai yra nacionalinės politikos prioritetas, įskaitant ir tuos nepilnamečius, kuriems sukanka 18 metų? Ar per pastaruosius metus, t. y. nuo 2014 m., ši situacija keitėsi? Ar, nelydimų nepilnamečių atžvilgiu, keitėsi politinių klausimų prioritetai?

Atsižvelgiant į tai, kad nelydimų nepilnamečių skaičius Lietuvoje yra nedidelis ir mažėjantis, todėl šiuo metu tai nėra nacionalinės politikos prioritetas. Tačiau pažymėtina, kad 2014 metais Migracijos departamento užsakymu buvo ekspertų parengta „Pažeidžiamų prieglobsčio prašytojų nustatymo ir darbo su jais metodika“. Todėl bent jau prieglobsčio bylose šiuo metu nuosekliai yra vystoma praktika, kuria siekiama kuo ankstesnėje procedūros stadijoje nustatyti pažeidžiamo asmens poreikius bei imtis medicininių, socialinių ar teisinių procedūrinių priemonių pažeidžiamų asmenų apsaugai.

K3a. Prašome pateikti pastarųjų įstatymų, politikos ir praktikos pakeitimų, susijusių su tuo, kas nutinka su nelydimais nepilnamečiais, kurių atžvilgiu yra priimtas galutinis sprendimas dėl prašymo suteikti prieglobstį ar kitą statusą Lietuvoje, apžvalgą nuo 2014 m. Prašome aprašyti šiuos pakeitimus taip pat siejant juos su tais nelydimais nepilnamečiais, kuriems sukanka 18 metų bei nelydimais nepilnamečiais, dingusiais / pabėgusiais iš globos / priežiūros ir (arba) priėmus sprendimą grąžinti.

2014 m. balandžio 23 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro, LR vidaus reikalų ministro ir LR sveikatos apsaugos ministro įsakymu buvo patvirtintas Lietuvos Respublikoje nustatytų nelydimų nepilnamečių užsieniečių, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, amžiaus nustatymo, apgyvendinimo ir kitų procedūrinių veiksmų bei paslaugų jiems teikimo tvarkos aprašas. Šis tvarkos aprašas reglamentuoja apklausų vykdymo, amžiaus nustatymo, šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų paieškos, laikinosios globos (rūpybos) nustatymo ir pabaigos, jų apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo, teisinės padėties nustatymo tvarką.

Pastebėtina, kad iki aprašo priėmimo klausimai dėl šių nelydimų nepilnamečių apklausų vykdymo, amžiaus nustatymo, šeimos narių paieškos bei apgyvendinimo teisės aktais nebuvo sureglamentuoti. Tačiau nors minėti klausimai buvo sureglamentuoti, pastebėtina, kad nelydimų nepilnamečių užsieniečių, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, apgyvendinimo reglamentavimas buvo problematiškas, kadangi nelydimi nepilnamečiai buvo apgyvendinami taikant jiems alternatyvią sulaikymui priemonę, t.y. apgyvendinami teismo sprendimu.

Remiantis minėto Nelydimų nepilnamečių tvarkos aprašo 7 ir 19 punktais (galiojusiais nuo 2014-04-23 iki 2016-06-15), nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai PPC buvo apgyvendinami:

1. teismo sprendimu taikant alternatyvią sulaikymui priemonę – patikėjimą atitinkamai socialinei įstaigai jį prižiūrėti. Iki teismo sprendimo nelydimas nepilnamečis buvo apgyvendinamas PPC;
2. Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos sprendimu, kai nelydimas nepilnamečis yra mažametis užsienietis, t. y. vaikas iki 14 metų, arba nelydimas nepilnamečis užsienietis turi savo asmens tapatybę ir amžių patvirtinantį dokumentą, arba
3. teritorinės policijos įstaigos rašytiniu prašymu, jeigu ši įstaiga dėl objektyvių priežasčių neturi galimybių iki darbo dienos pabaigos tinkamai apklausti nelydimą nepilnamečio užsieniečio, kreiptis dėl jo amžiaus nustatymo tyrimo ar kreiptis į teismą dėl alternatyvios sulaikymui priemonės.

Atsižvelgiant į tai, kad alternatyvių sulaikymo priemonių taikymas yra galimas tik tada, kai yra įstatyme nustatyti sulaikymo pagrindai, tokia apgyvendinimo tvarka, kai visiems nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams (kurie nėra prieglobsčio prašytojai) buvo taikoma alternatyvi sulaikymui priemonė buvo laikytinas ydingu.

Pažymėtina, jog šis reguliavimas buvo pakeistas ir įsigaliojo 2016 m. birželio 15 d., priėmus naujos redakcijos tvarkos aprašą, pagal kurio 20 punktą sprendimą dėl tokio nelydimo nepilnamečio apgyvendinimo priima Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba.

K3b. Prašome įvardyti bet kokius planuojamus įstatymų, politikos ar praktikos pakeitimus, susijusius su nelydimų nepilnamečių priežiūra, integracija ar grąžinimu.

Šiuo metu nėra planų keisti esamus teisės aktus.

K4. Kokį statusą Lietuva įprastai suteikia nelydimiems nepilnamečiams ir kokiomis aplinkybėmis (pvz., prieglobstį, humanitarinę apsaugą, laikiną statusą ir t. t.)?

Nelydinimi nepilnamečiai prieglobsčio prašytojai. Nelydimiems nepilnamečiams prieglobsčio prašytojams Lietuvoje gali būti suteiktas pabėgėlio statusas (išduodamas leidimas nuolat gyventi 5 metams) arba papildoma apsauga (išduodamas leidimas laikinai gyventi 2 metams).

Per tiriamąjį laikotarpį tik 10 nelydimų nepilnamečių kreipėsi dėl prieglobsčio suteikimo: 2014 metais kreipėsi 5 nelydimi nepilnamečiai, 2015 m. – 3, 2016 ir 2017 m. – po 1 nelydimą nepilnamečių. Iš visų besikreipusių nelydimų nepilnamečių tik 1 nelydimo nepilnamečio (kilmės valstybė Sirija) prieglobsčio prašymas buvo baigtas išnagrinėti ir jam suteiktas pabėgėlio statusas. Visi kiti nelydimi nepilnamečiai pasišalino (pabėgo), todėl jų prieglobsčio prašymų nagrinėjimas buvo nutrauktas.

Tuo atveju, jei nelydimas nepilnamečis neatitinka pabėgėlio ar papildomos apsaugos suteikimo sąlygų ir jo negalima grąžinti (ilgametėje praktikoje nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai, net ir negavę prieglobsčio, dažniausiai nėra grąžinami, nes nėra nustatomi jų šeimos nariai arba tinkama globos įstaiga, į kurią jie galėtų būti grąžinti), jam yra išduodamas leidimas laikinai gyventi kaip nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui negrąžinamam į užsienio valstybę¹.

Nelydimi nepilnamečiai, kurie nėra prieglobsčio prašytojai. Jei nepavyksta surasti nelydimo nepilnamečio užsieniečio šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų arba nustatoma, kad nelydimas nepilnamečis užsienietis negali būti grąžintas į kilmės ar kitą užsienio valstybę, ne vėliau kaip per du mėnesius nuo sprendimo nelydimą nepilnamečių užsienietį apgyvendinti Centre dienos nelydimo nepilnamečio užsieniečio atstovas kreipiasi dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo (remiantis UTPJ 40 str. 1 d. 8 p. pagrindu)². Toks leidimas galioja vienerius metus. Jeigu situacija po metų nepasikeičia, leidimas laikinai gyventi gali būti pra K3b.

K5a. Prašome pateikti papildomą Lietuvoje prieinamą informaciją apie nelydimų nepilnamečių charakteristikas, kaip nurodyta toliau:

- Ar nelydimi nepilnamečiai paprastai yra netoli pilnametystės, kai priimamas galutinis sprendimas dėl jų prašymų suteikti prieglobstį ar kitą statusą, ar (kur kas) jaunesni?

Į Lietuvą 2014 – 2017 metais atvykdavo vyresni nelydimi nepilnamečiai, t.y. vaikai, kurie yra 14 – 17 metų amžiaus. Jauniausias nelydimas nepilnamečis atvykęs į Lietuvą buvo 12 metų amžiaus (2016 metais vienas atvejis). Didžioji dalis atvykusių nelydimų nepilnamečių dėl prieglobsčio nesikreipia ir netrukus po apgyvendinimo PPC iš Lietuvos pabėga. Kadangi šie nelydimi nepilnamečiai iš PPC pabėga po keleto dienų, sprendimas dėl jų teisinės padėties nėra priimamas.

Iš 2014 – 2017 metais atvykusių nelydimų nepilnamečių, prisistačiusių nepilnamečiais, didžioji dalis buvo Vietnamo Socialistinės Respublikos piliečiai. Per nagrinėjamą laikotarpį iš atvykusių nelydimų nepilnamečių, kurie nesikreipė dėl prieglobsčio suteikimo, 109 buvo Vietnamo Socialistinės Respublikos piliečiai, 1 nelydimas nepilnamečis buvo Rusijos Federacijos Respublikos pilietis. 2014 – 2017 metais 10 nelydimų nepilnamečių kreipėsi dėl prieglobsčio, 1 prašymas Sirijos piliečio išnagrinėtas ir jam suteiktas pabėgėlio statusas kitų 9 prašymų nagrinėjimas nutrauktas, nes asmenys pasišalino iš PPC. Iš nurodytų 10 nelydimų nepilnamečių 4 buvo afganistaniečiai, 4 – vietnamiečiai, 1 indas ir 1 siras.

¹ Remiantis UTPJ 40 str. 1 d. 8 p. pagrindu: „Nelydimas nepilnamečis užsienietis negrąžinamas į užsienio valstybę, užsienietis negali išvykti iš Lietuvos Respublikos dėl humanitarinių priežasčių, užsieniečio negalima grąžinti į užsienio valstybę ar išsiųsti iš Lietuvos Respublikos šio įstatymo 130 straipsnio 1, 2, 4 dalyse nurodytais atvejais arba užsieniečio išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos vykdymas sustabdytas dėl šio įstatymo 132 straipsnio 1 dalyje nurodytų aplinkybių.“

² Ibid.

2014 – 2017 metais 5 asmenys (2 Afganistano, 2 Vietnamo ir 1 Libijos pilietis) prisistatė nelydimais nepilnamečiais ir buvo apgyvendinti PPC, tačiau vėliau buvo nustatyta, kad jie yra pilnamečiai asmenys ir buvo perkelti į Užsieniečių registracijos centrą (URC).

- Ar tarp jų daugiau berniukų, ar mergaičių?

Virš 80 procentų atvykusiųjų nelydimų nepilnamečių buvo berniukai. Iš 110 nelydimų nepilnamečių, kurie nesikreipė dėl prieglobsčio, 92 buvo berniukai, tuo tarpu iš 10 nelydimų nepilnamečių, kurie kreipėsi dėl prieglobsčio suteikimo, 9 buvo berniukai.

- Ar jie yra perkelti nelydimi nepilnamečiai, kuriems nustatyta teisė gyventi Lietuvoje?

Vienas nelydimas nepilnamečis (kilmės valstybė Sirija), kuriam buvo suteiktas pabėgėlio statusas, yra perkeltas asmuo.

- Prašome pateikti kitą papildomą informaciją, kurios neprašoma aukščiau, pavyzdžiui: valdžios institucijoms neprisistatantys nepilnamečiai ir t. t.

Pastebėtina, jog pastaruoju metu nelydimų nepilnamečių, nustatomų Lietuvoje, skaičius mažėja. 2014 m. – 50, 2015 – 25, 2016 – 23, 2017 – 12.

K5b. Prašome užpildyti Priede Nr. 1 pateiktą Excel dokumentą (duomenis bei metaduomenis), jei turite nacionalinę statistiką apie:

- Bendrą priimtų / atmetų nelydimų nepilnamečių prašymų suteikti prieglobstį skaičių nuo 2014 m. iki 2016 m. ir, jei turite šią informaciją, 2017 m. pirmą pusmetį, jei įmanoma, išskaidžius pagal nepilnamečių lytį ir kilmės šalį;
- Bendrą skaičių leidimų gyventi nelydimiems nepilnamečiams, išduotų prieglobsčio, humanitarinės apsaugos ir kitais pagrindais nuo 2014 m. iki 2016 m. ir, jei turite šią informaciją, 2017 m. pirmą pusmetį, jei įmanoma, išskaidžius pagal nepilnamečių lytį ir kilmės šalį;
- Bendrą (apytikrį) nelydimų nepilnamečių, kurie nepateikė prašymo suteikti prieglobstį, skaičių bei jiems suteiktus statusus, pvz. tų, kurie pateko į šalį neteisėtai bei prekybos žmonėmis aukų ir t. t. nuo 2014 m. iki 2016 m. ir, jei turite šią informaciją, 2017 m. pirmą pusmetį, jei įmanoma, išskaidžius pagal nepilnamečių amžių, lytį ir kilmės šalį;
- Bendrą nelydimų nepilnamečių, kuriems išduotas laikinas / alternatyvus statusas, leidimas laikinai apsistoti ir t. t., skaičių nuo 2014 m. iki 2016 m. ir, jei turite šią informaciją, 2017 m. pirmą pusmetį, jei įmanoma, išskaidžius pagal nepilnamečių lytį ir kilmės šalį;
- Jei turite šią informaciją, duomenis, susijusius su nelydimų nepilnamečių specifinės integracijos rezultatais nuo 2014 m. iki 2016 m. ir, jei turite šią informaciją, 2017 m. pirmą pusmetį, jei įmanoma, išskaidžius pagal nepilnamečių amžių, lytį ir kilmės šalį (pvz., nelydimi nepilnamečiai, įtraukti į pradinį / vidurinį lavinimą, stažuotes / praktiką, mokymus, darbo rinkos programas ar kitas planines priemones; nelydimi nepilnamečiai, kurie sėkmingai baigė bet kokius (piliečių) integracijos kursus; nelydimi pilnamečiai, užregistruoti laisvalaikio asociacijose (pvz., futbolo / kriketo federacijoje, skautų organizacijoje ir t. t.; sėkmingo šeimos susijungimo atvejai, susiję su nelydimais nepilnamečiais). Jei tokių duomenų neturite, prašome žemiau nurodyti bet kokią esamą kokybinę informaciją, susijusią su padariniais nelydimiems nepilnamečiams;
- Bendrą nelydimų nepilnamečių skaičių, kurių atžvilgiu priimti vykdytini sprendimai grąžinti ir (arba) (savanoriškai ir priverstinai) grąžintų nelydimų nepilnamečių skaičių, įskaitant duomenis apie AVRRO programas, nukreiptas į nelydimus nepilnamečius nuo 2014 m. iki 2016 m. ir, jei turite šią informaciją, 2017 m. pirmą pusmetį, jei įmanoma, išskaidžius pagal nepilnamečių amžių, lytį ir kilmės šalį;
- Bendrą (apytikrį) nelydimų nepilnamečių, dingusių / pabėgusių iš globos / priežiūros ir (arba) priėmus sprendimą grąžinti, skaičių, jei įmanoma, išskaidžius pagal nepilnamečių amžių, lytį ir kilmės šalį;

Nelydimi nepilnamečiai, kurie pateikė prieglobsčio prašymus. 2014-2017 metais iš viso buvo pateikta 10 prieglobsčio prašymų. 2014 metais buvo pateikti 5 prieglobsčio prašymai: 1 Afganistano pilietis (berniukas), 4 Vietnamo piliečiai (3 berniukai ir 1 mergaitė), 2015 metais buvo pateikti 3 prieglobsčio prašymai: 2 Afganistano piliečiai (berniukai) ir 1 Indijos pilietis (berniukas), 2016 metais 1 prieglobsčio prašymas Afganistano piliečio (berniukas); 2017 metais 1 prieglobsčio prašymas Sirijos piliečio (berniukas). Iš visų pateiktų prašymų 1 nelydimam nepilnamečiui Sirijos piliečiui buvo suteiktas pabėgėlio statusas, kiti 9 nelydimi nepilnamečiai pasišalino ir jų prieglobsčio prašymų nagrinėjimas buvo nutrauktas.

Per tiriamąjį laikotarpį buvo išduotas tik vienas leidimas nuolat gyventi Lietuvoje nelydimam nepilnamečiui Sirijos piliečiui (17 metų amžiaus berniukas), kuriam buvo suteiktas pabėgėlio statusas. Kiti nelydimi nepilnamečiai pasišalino arba buvo perduoti pagal readmisijos susitarimus.

Nelydimi nepilnamečiai, kurie nesikreipė dėl prieglobsčio. Per 2014–2017 metus buvo 110 nelydimų nepilnamečių (92 berniukai ir 18 mergaičių), kurie nesikreipė dėl prieglobsčio Lietuvoje suteikimo. Nei vienam iš šių nepilnamečių nebuvo išduotas leidimas gyventi Lietuvoje, kadangi 104 (89 berniukai ir 15 mergaičių) nelydimi nepilnamečiai pasišalino, 5 (3 mergaitės ir 2 berniukai) buvo perduoti pagal readmisijos susitarimus, 1 (berniukas) padėtis dar neišspręsta, kadangi jis atvyko tik 2017 m. gruodžio mėnesį. Pastarasis nelydimas nepilnametis yra Rusijos Federacijos pilietis, visi kiti nelydimi nepilnamečiai, nesikreipę dėl prieglobsčio, buvo Vietnamo piliečiai.

Pagal Lietuvos įstatymus laikinas ar alternatyvus statusas Lietuvoje nėra numatytas. Nelydimam nepilnamečiui gali būti išduotas LLG, jei jis negali būti grąžintas į savo kilmės šalį.

Per tiriamąjį laikotarpį nei vienas nelydimas nepilnametis nebuvo grąžintas, 5 nelydimi nepilnamečiai buvo perduoti pagal readmisijos susitarimus.

K6a. Prašome pateikti bendrą apžvalgą to, kas nutinka su nelydimais nepilnamečiais Lietuvoje, kai jiems sukanka 18 metų, įskaitant trumpą Lietuvoje taikomo metodo aprašymą (pvz., pereinamojo laikotarpio priemonės / planai);

- **kai nelydimas nepilnamečio atžvilgiu priimamas galutinis neigiamas sprendimas dėl jo (jos) prašymo suteikti prieglobstį ar kitą nepilnamečio statusą (prašome detalizuoti žemiau)**

Nuo 2014 m. buvo 10 prieglobsčio prašytojų, iš jų 1 suteiktas pabėgėlio statusas, o 9 pasišalino iš PPC nesulaukę, kol bus išnagrinėtas jų prieglobsčio prašymas. Jeigu nelydimam nepilnamečiui prieglobsčio prašytojui būtų nesuteikiamas prieglobstis ir jo nebūtų galima grąžinti į kilmės šalį, nes nėra rasti artimieji ir tinkama įstaiga, kuri juo pasirūpintų, tuomet tokiam nepilnamečiui būtų išduodamas vienerius metus galiojantis leidimas gyventi. Šis leidimas gali būti pratęsiamas, jeigu aplinkybės per metus nepasikeičia.

Tuo atveju, jei toks nepilnametis, turėdamas leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, pragyventų Lietuvoje ne mažiau kaip penkerius metus, jam būtų išduodamas leidimas nuolat gyventi Lietuvoje, t.y. jis įgytų teisę gyventi Lietuvoje nuolat.

Kai nelydimam nepilnamečiui sukanka 18 metų, jo rūpyba ir jam teikiama parama pasibaigia ir jis nebetenka teisės gyventi PPC (LR Civilinio kodekso 3.247 str. 3 d., Nelydimų nepilnamečių tvarkos aprašo 31 ir 38 p., Integracijos tvarkos aprašo 8 p.). Tuo atveju, jei nelydimam nepilnamečiui buvo išduotas leidimas laikinai gyventi Lietuvoje, tai jam sukakus 18 metų amžiaus yra pradėdama leidimo laikinai gyventi panaikinimo ir grąžinimo procedūra. Tiesa, praktikoje tokių atvejų nebuvo. Toks užsienietis galėtų kreiptis dėl leidimo laikinai gyventi kitu pagrindu (pavyzdžiui, užsienietis mokosi, studijuoja, dirba ir taip atitinka kitą leidimo laikinai gyventi pagrindą). Tuo atveju, jei nelydimam nepilnamečiui buvo išduotas leidimas nuolat gyventi Lietuvoje, jam sukakus 18 metų jis ir toliau išlaiko teisę gyventi Lietuvoje. Tačiau pažymėtina, jog jokia pereinamojo laikotarpio parama jiems nėra teikiama.

- **kai nelydimam nepilnamečiui suteikiamas nepilnamečio statusas (prašome detalizuoti žemiau)**

Lietuvoje nėra tokio statuso. Žemiau aprašoma situacija, kai nelydimam nepilnamečiui suteikiamas prieglobstis.

Nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams, kuriems suteiktas prieglobstis, priklausomai nuo statuso išduodami leidimas laikinai gyventi Lietuvoje (papildomos apsaugos statusas) ar leidimas nuolat gyventi Lietuvoje (pabėgėlio statusas). Šie užsieniečiai yra apgyvendinami PPC ir jiems teikiama parama integracijai iki jiems sukanka 18 metų.³ Sulaukus pilnamečystės amžiaus (kai integracijos laikotarpis trunka ilgiau nei 3 mėnesius), nelydimas nepilnamečio apgyvendinimas PPC baigiasi ir jam išsikeliančiam gyventi savarankiškai yra išmokama vienkartinė įsikūrimo parama, kuri šiuo metu sudaro 1342 EUR (11 valstybės remiamų pajamų dydžių).⁴

³ Integracijos tvarkos aprašo 8 p.

⁴ Integracijos tvarkos aprašo 24.1.1 p.

K6b. Prašome aprašyti, kaip nustatoma nelydimų nepilnamečių, kuriems netrukus sukaks 18 metų, tapatybė Lietuvoje, kad į jų priežiūrą (integraciją, grąžinimą) galėtų būti įtraukiamos pereinamojo laikotarpio priemonės / planai. Kaip dažnai atliekama tokia peržiūra, pvz., kiekvieną mėnesį ir pan.?

Lietuvoje nėra sudaromi pereinamojo laikotarpio planai, todėl reguliavimas nesiskiria dėl nelydimų nepilnamečių, kuriems netrukus sukaks 18 metų. Nelydimų nepilnamečių asmens tapatybė nustatoma remiantis jų pateiktais kelionės ar asmens dokumentais. Jeigu jų nėra, tuomet gali būti remiamasi kitais pateiktais dokumentais arba remiantis jo pareiškimu.⁵

Kilus abejonų dėl nelydimio nepilnamečio amžiaus yra atliekamas amžiaus nustatymo tyrimas. Nustatant nelydimio nepilnamečio amžių yra pasirinkta taikyti vienintelį metodą – rentgenologinį tyrimą. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 14 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-412-690/2015 toks amžiaus nustatymo tyrimas teisinėje praktikoje yra laikomas pakankamu.

K6c. Prašome aprašyti, kaip nustatoma nelydimų nepilnamečių, kuriems netrukus sukaks 18 metų, tapatybė Lietuvoje, kad į jų priežiūrą (integraciją, grąžinimą) galėtų būti įtraukiamos pereinamojo laikotarpio priemonės / planai. Kaip dažnai atliekama tokia peržiūra, pvz., kiekvieną mėnesį ir pan.?

Tokios priemonės Lietuvoje nėra taikomos.

⁵ Nelydimų nepilnamečių tvarkos aprašo 11.3 p.

2.

Nelydimų nepilnamečių
priežiūra, įskaitant nelydimų
nepilnamečių paskenę
priežiūrą, kai jiems sukanka
18 metų

Priežiūros nuostatų bei organizacinės struktūros Lietuvoje apžvalga

K7a. Koks prioritetas teikiamas nelydimų nepilnamečių priežiūrai Lietuvoje (pavyzdžiui, lyginant su jų grąžinimu)? Kada pradeda nelydimų nepilnamečių priežiūra, t. y. iki ar po statuso suteikimo?

Lietuvoje globėjo paskyrimas nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui yra įtvirtintas UTPJ 32 str. 1 d., kurioje numatyta, kad nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams, neatsižvelgiant į jų buvimo Lietuvos Respublikos teritorijoje teisėtumą, jų buvimo laikotarpį Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka turi būti nustatyta laikinoji globa (rūpyba). Lietuvoje yra įgyvendintas institucinės globos modelis, nelydimų nepilnamečių globėju (rūpintoju) yra skiriama socialinė įstaiga – PPC.

Nustačius nelydimą nepilnamečių apie tai yra informuojami: savivaldybės, kurios teritorijoje nustatytas nelydimas nepilnamečių užsieniečių, administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius; Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos; PPC. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba priima sprendimą dėl nepilnamečio apgyvendinimo PPC, o savivaldybės, kurios teritorijoje yra PPC, Vaiko teisių apsaugos skyrius teisės aktų nustatyta tvarka per 3 dienas organizuoja atstovo nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui skyrimo procedūrą. Taigi, nelydimų nepilnamečių priežiūrai (atstovo paskyrimui) yra teikiamas prioritetas.

K7b. Prašome bendrais bruožais apžvelgti Lietuvoje galiojančias nuostatas dėl nelydimų nepilnamečių priežiūros po statuso suteikimo, įskaitant apgyvendinimą, globą ir t. t., konkrečiai nurodant, kaip nelydimų nepilnamečio teisinis statusas apibrėžia jo (jos) specifinius priežiūros planus (pvz., pabėgėliai, nelydimi prieglobsčio neprašantys nepilnamečiai ir t. t.).

Kaip jau nurodyta atsakant į 7a klausimą, neatsižvelgiant į Lietuvoje esančių nelydimų nepilnamečių statusą, jiems visiems yra nustatoma globa (rūpyba). Globėju yra skiriama socialinė įstaiga PPC, kur šie visi nelydimi nepilnamečiai ir yra apgyvendinami. Tuo atveju, jei nelydimam nepilnamečiui yra suteikiamas prieglobstis arba jei jam yra išduodamas leidimas laikinai gyventi, kaip nelydimam nepilnamečiui, kurio grąžinti negalima, globa ir apgyvendinimas nesikeičia, jų globėjais ir toliau lieka PPC, kur jie ir toliau gyvena.

Centre gyventojams kas mėnesį išmokama piniginė pašalpa maistui ir smulkioms išlaidoms. Nelydimas nepilnamečių kartu su socialiniu darbuotoju vyksta apsipirkti ir kartu spendžia, kaip paskirstyti šiuos pinigus. Mėnesiui yra skiriama 85,40 EUR maistui ir smulkioms išlaidoms. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija papildomai remia maisto paketais išduodamais kartą per mėnesį.

Taip pat nelydimi nepilnamečiai yra aprūpinami sezoniniais drabužiais ir avalyne (pagal Centro direktoriaus sudarytą sąrašą yra nurodoma kuriam laikotarpiui perkami nauji rūbai, papildomai galima gauti dėvėtų rūbų). Nepilnamečiai aprūpinami būtiniausiomis higienos reikmenimis, namų apyvokos daiktais ir priemonėmis (patalyne, rankšluosčiais, indais). Mokiniai aprūpinami visomis mokyklai būtinomis priemonėmis.

Taip pat centre yra teikiamos psichologo ir socialinio darbuotojo konsultacijos, lietuvių kalbos ir Lietuvos pažinimo kursai, profesinių gebėjimų vertinimas ir darbo konsultavimas, neformalaus švietimo užsiėmimai, medicininės paslaugos⁶ ir valstybės garantuojama teisinė pagalba.

Visos šios priemonės yra skiriamos visiems nelydimiems nepilnamečiams neatsižvelgiant į jų statusą Lietuvoje.

K7c. Prašome aprašyti Lietuvoje galiojančią vaiko interesų nustatymo procedūrą (jei tokia yra) nelydimų nepilnamečių priežiūros, priėmus teigiamą sprendimą dėl jų statuso, atžvilgiu. Ar ji įtvirtinta įstatymuose, ar kituose vidiniuose administraciniuose nuostatuose?

Kiekvieną kartą, kai PPC yra apgyvendinamas nelydimas nepilnamečių (t.y. iškart kai apgyvendinamas, dar neišsprendus jo teisinio statuso), PPC iniciatyva susirenkama Pabėgėlių priėmimo centro nuolatinės nepilnamečių ir nelydimų nepilnamečių užsieniečių socialinės gerovės ir laikinosios globos įgyvendinimo rezultatų kontrolės komisija (toliau – Vaiko gerovės komisija), kuri yra sudaroma ir veikia remiantis Pabėgėlių priėmimo centro nuolatinės nepilnamečių ir nelydimų

⁶ Remiantis UTPJ 32 str. 2 d.

nepilnamečių užsieniečių socialinės gerovės ir laikinosios globos įgyvendinimo rezultatų kontrolės komisijos darbo reglamentu, patvirtintu 2018 m. sausio 22 d. Pabėgėlių priėmimo centro direktoriaus įsakymu.

Į šią komisiją įeina socialinis darbuotojas, globėjas, psichologas, medikas. Šioje komisijoje yra sudaromas individualus vaiko integracijos veiklos planas, sudarant planą yra atsižvelgiama į vaiko amžių, lytį, kilmę, kitus svarbius aspektus, įvertinama jo sveikatos būklė. Įvertinant individualius nelydimo nepilnamečio socialinius poreikius yra pildoma Nelydimų nepilnamečių socialinių poreikių vertinimo forma.

Šioje formoje įvertinama: socialiniai duomenys (pilietybė, išsilavinimas, specialybė, bendravimo kalba), socialinis savarankiškumas (asmens komunikabilumas, laisvalaikio praleidimas, asmens užimtumo motyvacija, gebėjimas įveikti sunkumus, vaiko mokyklos/darželio lankomumas, vaiko adaptacija darželyje/mokykloje); fizinis savarankiškumas (asmeninė priežiūra, judėjimas, maitinimasis, pažintinės funkcijos ir tikrovės suvokimas, elgesio ypatumai, kankinimų, išprievartavimų ar kitokių formų sunkaus psichologinio, fizinio ar seksualinio smurto patyrimo požymiai, sensorikos sutrikimai), nustatomi pagalbos metodai.

K8. Kurios nacionalinės (regioninės, vietinės) valdžios institucijos ir organizacijos (kur tinka, įskaitant ir NVO) yra atsakingos už nelydimų nepilnamečių priežiūrą po statuso suteikimo? Prašome konkrečiai aprašyti kompetentingas institucijas, atsakingas už apgyvendinimą, globą ir t. t., jų specifines kompetencijas sritis ir vaidmenis, visas valdžios institucijas, kurios konkrečiai užtikrina, kad būtų atsižvelgiama į „vaiko interesų“ principą ir t. t.

Kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos / organizacijos pavadinimas	Trumpas aprašymas (pvz. kompetencijos sritis / vaidmuo ir t. t.)	Pagrindinės veiklos sritys, atsakomybės
Pabėgėlių priėmimo centras	Pabėgėlių priėmimo centras yra socialines paslaugas teikianti biudžetinė įstaiga, skirta apgyvendinti užsieniečius, kuriems suteiktas prieglobstis Lietuvos Respublikoje, ir nelydimus nepilnamečius užsieniečius, bei įgyvendinanti prieglobstį gavusių užsieniečių socialinę integraciją.	PPC yra apgyvendinami visi nelydimi nepilnamečiai. Centras yra skiriamas visų nelydimų nepilnamečių (tiek besikreipiančių, tiek ir nesikreipiančių dėl prieglobsčio) globėjui. PPC rūpinasi visais su nelydimų nepilnamečių priežiūra susijusiais klausimais (t.y. dokumentų tvarkymu, maitinimu, aprangos ir būtiniausių daiktų suteikimu, medicininių paslaugų gavimu, švietimo paslaugų gavimu, užimtumu, teikia psichologine bei socialines konsultacijas).
Savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius	Savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriai yra atitinkamos savivaldybės administracijos struktūrinis padalinys. Skyriaus paskirtis – pagal kompetenciją įgyvendinti Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ir kitų vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų nuostatas, atstovauti vaiko teisėms ir teisėtiems interesams ir ginti juos teisės aktų nustatyta tvarka. Svarbiausieji skyriaus uždaviniai yra šie: organizuoti likusių be tėvų globos vaikų teisių ir interesų apsaugą; teikti metodinę paramą, konsultacijas, spręsti kitas vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugos problemas; užtikrinti pagal kompetenciją įstatymų ir teisės aktų nustatyta tvarka visų savivaldybės teritorijoje	Savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius teisės aktų nustatyta tvarka organizuoja atstovo nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui skyrimo procedūrą. Taip pat šis skyrius gali dalyvauti nelydimo nepilnamečio apklausoje bei lydėti nepilnamečių į PPC iš VSAT ar policijos.

	gyvenančių vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugą; teikti atitinkamoms valstybės, savivaldybės institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugos, vaiko globos (rūpybos) ir teisės pažeidimų prevencijos gerinimo savivaldybės teritorijoje; bendradarbiauti su valstybės, savivaldybės institucijomis ir įstaigomis, nevyriausybėmis, organizacijomis ir bendruomenėmis vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugos klausimais.	
Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba užtikrina bendros vaiko teisių apsaugos sistemos funkcionavimą ir vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimą, siekiant užtikrinti kiekvieno vaiko teisę į šeimą ir jo geriausius interesus. Tarnybos uždaviniai yra šie: užtikrinti vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimą; organizuoti įvaikinimą Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams Lietuvos Respublikoje; organizuoti vaiko teisių ir teisėtų interesų atstovavimo teismuose sistemos įgyvendinimą; organizuoti savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų specialistų kvalifikacijos tobulinimą ir globėjų (rūpintojų) bei įtėvių rengimą.	Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba priima sprendimą dėl nelydimų nepilnamečių apgyvendinimo PPC.

Apgyvendinimas

K9a. Prašome pateikti informaciją apie Lietuvoje egzistuojančias nelydimų nepilnamečių apgyvendinimo galimybes po statuso suteikimo:

- Konkrečiai nepilnamečių apgyvendinimas? Ne.
- Bendro pobūdžio apgyvendinimas su specialiomis sąlygomis nepilnamečiams?

Taip. Visi nelydimi nepilnamečiai yra apgyvendinami PPC. PPC nelydimi nepilnamečiai apgyvendinami atskirai nuo suaugusiųjų Nelydimų nepilnamečių skyriuje. Nelydimų nepilnamečių apgyvendinimui PPC yra įrengtas nelydimų nepilnamečių skyrius. Šiame skyriuje įrengti 3 apgyvendinimui skirti kambariai, kuriuose iš viso gali būti apgyvendinta 14 nepilnamečių, taip pat yra užimtumo kambarys, virtuvė su valgomuoju kambariu, skalbykla. Su nelydimais nepilnamečiais (kartu ir su kitais PPC apgyvendintais užsieniečiais) dirba socialiniai darbuotojai ir socialinio darbuotojo padėjėjai, psichologas, medikas, skyriaus vedėjas.

Apgyvendinant nelydimus nepilnamečius yra atsižvelgiama į jų amžių, lytį, kilmės šalį, religinius įsitikinimus, specialius poreikius. Maitinimas nelydimiems nepilnamečiams teikiamas išmokant maistui ir smulkioms išlaidoms skirtas lėšas, kurios sudaro 0,7 valstybės remiamų pajamų per mėnesį, t. y. 85,40 EUR per mėnesį⁷. Socialinis darbuotojas vyksta kartu su nelydimu nepilnamečiu apsipirkti, socialinio darbuotojo padėjėjai padeda, o jei yra poreikis - pagamina maistą.

- Specializuotas nelydimų nepilnamečių su nustatytais specialiais poreikiais apgyvendinimas? Ne.
- Specializuotas (nelydimų) nepilnamečių, tapusių prekybos žmonėmis aukomis, apgyvendinimas? Ne.
- Apgyvendinimas su globėjais?

⁷ Integracijos tvarkos aprašo 23.6 p

Taip. Jeigu nelydimo nepilnamečio prieglobsčio prašytojo globėjas (rūpintojas) ar kitas teisėtas atstovas prieštarauja nelydimo nepilnamečio prieglobsčio prašytojo apgyvendinimui Centre, tuomet nelydimas nepilnametis prieglobsčio prašytojas gali būti apgyvendintas globėjo (rūpintojo) ar kito teisėto atstovo nurodytoje vietoje.

Nelydimiems nepilnamečiams, kurie nesikreipė dėl prieglobsčio, globos nustatymo ne PPC procedūra yra bendra kaip ir visiems Lietuvos vaikams, tačiau tokių atvejų praktikoje nėra žinoma.

- Kitokio pobūdžio nelydimų nepilnamečių apgyvendinimas, pvz., apgyvendinimas su suaugusiais, jei nelydimam nepilnamečiui yra daugiau nei 16 metų ir t. t.?

Netaikoma.

K9b. Prašome nurodyti apytiksles išlaidas, susijusias su nelydimų nepilnamečių apgyvendinimu bei kaip jos Lietuvoje yra apskaičiuojamos / apibrėžiamos, t. y. per dieną, vienam vaikui ir pan.

Nėra galimybės pateikti išlaidų dydžio, nes PPC neiškiria išlaidų skiriamų vienam nelydimam nepilnamečiui. Tuo tarpu vienam PPC apgyvendintam užsieniečiui 2017 m. išlaidos PPC per mėnesį sudaro 301,31 Eur (darbuotojų užmokestis, medikamentai, apranga, avalynė, patalynė, būtiniausi buitiniai reikmenys, komunaliniai patarnavimai, transportas, vertėjo paslaugos) ir 85,40 (pašalpa maistui ir smulkioms išlaidoms).

K9c. Prašome pateikti informaciją apie personalą, atsakingą už nelydimų nepilnamečių priežiūrą, pavyzdžiui, pagrindines užduotis, baigtus su vaikais susijusius mokymus ir pan.

PPC su nelydimais nepilnamečiais dirba: vyr. socialinis darbuotojas (globėjas), socialinis darbuotojas (aprūpina nepilnamečius reikiamomis priemonėmis, rūpinasi jų priežiūra, konsultuoja), socialinio darbuotojo padėjėjas (padeda nepilnamečiams tvarkytis, savipriežiūros, maisto gamybos darbuose), psichologas, medikas, skyriaus vedėjas (rūpinasi teisiniais klausimais susijusiais su nelydimais nepilnamečiais, t.y. dėl dokumentų tvarkymo, bendravimo su Migracijos departamentu ir pan.).

PPC personalo, dirbančio su nelydimais nepilnamečiais baigti mokymai temomis:

1. Mediacija kaip konfliktų valdymo metodas
2. Socialinių darbuotojų ir klientų santykių gerinimas
3. Bendradarbiavimas socialinio darbo komandoje
4. Efektyvi tarpinstitucinė komunikacija
5. Žmogaus teisės socialiniame darbe
6. Žmogiškųjų išteklių valdymas; motyvacinis aspektas
7. Lygių galimybių užtikrinimas socialiniame darbe
8. Probleminių situacijų supervizija, taikant grupinės supervizijos metodą. Grupinės supervizijos procesas
9. Konfliktai ir jų prevencija
10. Socialinis darbas multikultūriniame kontekste.

Taip pat 2017 m. dalyvavo konferencijose: „Apgyvendinimas bendruomenėse, paramos teikimas ir atvejo vadyba“, „Nelydimų ir atskirtų vaikų politikos ir praktikos stiprinimas Baltijos šalyse“.

K9d. Kokios yra nelydimų nepilnamečių perėjimo iš nepilnametystės į 18 metų amžių pasekmės jų apgyvendinimo situacijos iki pilnametystės momento atžvilgiu?

- Ar pasikeičia šių nelydimų nepilnamečių, kuriems sukanka 18 metų, apgyvendinimo situacija, ar jie lieka gyventi ten pat, pavyzdžiui, iki kol sulaukia tam tikro amžiaus? Jei taip, kokia ši amžiaus riba?

Sulaukus pilnametystės, t.y. 18 metų amžiaus, nelydimas nepilnametis nebetenka teisės gyventi PPC ir turi iš ten išsikelti.

Jei tai yra nelydimas nepilnametis, kuriam suteiktas prieglobstis, praktikoje jis turi išsikelti po 3 mėn. nuo pilnametystės amžiaus suėjimo, kadangi laikoma, kad dar 3 mėnesius jam yra teikiama parama integracijai. Tokiam asmeniui išsikeliant, jam yra skiriama vienkartinė įsikūrimo išmoka sudaranti 11 valstybės remiamų pajamų dydžių, t.y. 1342 EUR.

Kitiems nelydimiems nepilnamečiams tokia parama ir 3 mėn. laikotarpis neskiriami. Jeigu nelydimam nepilnamečiui nebuvo suteiktas prieglobstis, bet jam buvo išduotas leidimas laikinai gyventi Lietuvoje (nes nebuvo galima jo grąžinti, kadangi nebuvo nustatyti jo šeimos nariai arba tinkama globos įstaiga), sulaukus pilnametystės prasideda grąžinimo procedūra.

- Ar Lietuvoje galioja kokios nors paramos priemonės nelydimam nepilnamečiui iki pereinamojo laikotarpio, pvz., informacijos teikimas ir pan.?

Taip. Pažymėtina, kad Lietuvoje pereinamojo laikotarpio planai nėra sudaromi, tačiau visiems nelydimiems nepilnamečiams iki pereinamojo laikotarpio yra teikiama socialinio darbuotojo, psichologo konsultacijos, Lietuvių kalbos ir Lietuvos pažinimo kursai, profesinis orientavimas, įdarbinimo konsultavimas ir kt.

- Ar Lietuvoje galioja kokios nors paramos priemonės nelydimam nepilnamečiui pereinamuoju laikotarpiu, pvz., profesiniai planai, asmeninis konsultantas ir pan.?

Ne. Lietuvos įstatymuose pereinamasis laikotarpis nėra nustatytas, tačiau jei tai yra nelydimas nepilnametis, kuriam suteiktas prieglobstis, praktikoje jis turi išsikelti iš PPC po 3 mėn. nuo pilnametystės amžiaus suėjimo, kadangi dar 3 mėnesius jam yra teikiama parama integracijai. Todėl tokią praktiką būtų galima laikyti pereinamojo laikotarpio priemone, prieglobstį gavusiems nepilnamečiams. Kitiems nelydimiems nepilnamečiams pereinamojo laikotarpio priemonės netaikomos.

- Ar Lietuvoje galioja kokios nors paramos priemonės nelydimam pilnamečiui pereinamajam laikotarpiui pasibaigus, pvz., formalios papildomos ar vėlesnės paslaugos, „atvirų durų“ politika apgyvendinimo vietoje ir pan.?

Ne.

K9e. Ar Lietuvoje egzistuoja tyrimai apie:

- Nelydimų nepilnamečių apgyvendinimo standartus?
- Apgyvendinimo poveikį nelydimų nepilnamečių integracijai, įskaitant tuos nepilnamečius, kuriems sukanka 18 metų (atlikti atitinkamų valdžios institucijų, akademikų, NVO ir pan.)?

Jei atsakėte „taip“, prašome glaustai aprašyti pagrindines tokių tyrimų išvadas bei pateikti išsamią nuorodą į šaltinį (pvz., remtasi egzistuojančiomis studijomis / vertinimais / kitais šaltiniais ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų).

Nelydimų nepilnamečių apgyvendinimo standartai buvo tirti 2009 m. Europos migracijos tinklo studijoje „Kelyje: nelydimi nepilnamečiai Lietuvoje“⁸ bei 2014 metų EMN studijoje⁹. Tyrimas atliktas remiantis teisės aktais ir kompetentingų valstybės institucijų pateikta informacija.

Nelydimų nepilnamečių apgyvendinimo standartai buvo analizuoti 2015 m. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugijos studijoje „Užsieniečių grąžinimo ir išsiuntimo studija“.¹⁰ Tyrimas buvo atliktas remiantis teisės aktais ir kompetentingų valstybės institucijų pateikta informacija.

Šio tyrimo išvados dėl apgyvendinimo:

- PPC nelydimiems nepilnamečiams yra suteikiamas apgyvendinimas, maitinimas, socialinės paslaugos, psichologinė pagalba, medicininės paslaugos. Nepilnamečiai turi teisę centre lankyti lietuvių kalbos kursus, profesinio

⁸ http://www.iom.lt/images/publikacijos/failai/1427787457_Kelyje%20nelydimi%20nepilnameciai%20Lietuvoje.pdf

⁹ http://www.iom.lt/images/publikacijos/failai/1427787648_1.Nelydimi%20nepilnameciai%20Lietuvoje.pdf

¹⁰ http://www.redcross.lt/sites/redcross.lt/files/grazinimo_studija_final_2015.pdf

orientavimo užsiėmimus, Lietuvos visuomenės pažinimo kursus bei kitus užsiėmimus, kurie yra organizuojami PPC. Nelydimiems nepilnamečiams taip pat užtikrinama teisė lankyti mokyklą.

- Nelydimų nepilnamečių apgyvendinimo reglamentavimas, kai šie nepilnamečiai yra apgyvendinami PPC taikant alternatyvią sulaikymui priemonę, yra laikytinas netinkamu ir nesuderinamu su UTPJ nuostatomis. Šie nepilnamečiai turėtų būti apgyvendinami administracinės institucijos sprendimu. Pažymėtina, jog ši rekomendacija jau yra įgyvendinta.

Globa

K10a. Prašome aprašyti globos organizavimą nelydimiems nepilnamečiams Lietuvoje po statuso suteikimo, konkrečiai įvardijant, kas gali tapti nelydimo nepilnamečio globėju, globėjo rolę, pvz. teisinis atstovavimas ir pan., kurie nelydimi nepilnamečiai (pvz., prašantys / neprašantys prieglobsčio) gali turėti globėją ir iki kokio amžiaus ir t. t.

Lietuvoje globėjo paskyrimas nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui yra įtvirtintas UTPJ 32 str. 1 d., kurioje numatyta, kad nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams, neatsižvelgiant į jų buvimo Lietuvos Respublikos teritorijoje teisėtumą, jų buvimo laikotarpiu Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka turi būti nustatyta laikinoji globa (rūpyba). Lietuvoje yra įgyvendintas institucinės globos modelis, nelydimų nepilnamečių globėju (rūpintoju) yra skiriama socialinė įstaiga – PPC. Nelydimą nepilnamečių užsieniečių apgyvendinus PPC, apie tai informuojamas teritorinis vaiko teisių apsaugos skyrius. Šis skyrius per 3 dienas organizuoja laikinosios globos (rūpybos) nustatymo procedūrą (Nelydimų nepilnamečių tvarkos aprašo 32-35 p.)

Taip pat nelydimų nepilnamečių globėjų (rūpintojų) skyrimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso trečioji knyga. Remiantis civilinio kodekso 3.250 str. 2 d. valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, gavusi informacijos apie vaiką, kuriam reikalinga globa (rūpyba), privalo užtikrinti laikinosios globos (rūpybos) jam paskyrimą per 3 dienas. Taigi PPC informavus teritorinį vaiko teisių apsaugos skyrių apie nelydimą nepilnamečių, šis skyrius privalo užtikrinti laikinosios globos (rūpybos) paskyrimą per 3 dienas. Pagal Civilinio kodekso 3.264 str. 1 d., kai nustatoma vaiko laikinoji globa (rūpyba), vaiko globėjas (rūpintojas) skiriamas rajono (miesto) savivaldybės valdybos (mero) sprendimu (potvarkiu) pagal to rajono (miesto) valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą. Taip pat pagal šį straipsnį rekomendacijas dėl globėjo skyrimo valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai gali pateikti valstybinės ir nevalstybinės organizacijos, susijusios su vaiko teisių apsauga.

Praktikoje PPC administracija kreipiasi į Jonavos rajono savivaldybę dėl laikinosios globos (rūpybos) nustatymo centre apgyvendintam nelydimam nepilnamečiui. PPC Jonavos rajono savivaldybės direktoriaus įsakymu PPC paskiriamas laikinuoju globėju (rūpintoju). Ši procedūra praktikoje trunka 3 darbo dienas. PPC paskyrus laikinuoju globėju (rūpintoju), PPC administracija paskiria centro socialinį darbuotoją, atsakingą už nelydimą nepilnamečių, kuriam nustatyta laikinoji globa (rūpyba).

Pažymėtina, jog socialinio darbuotojo, atsakingo už vaiko globą, viena pagrindinių funkcijų yra palengvinti nelydimų nepilnamečių kontaktus su kompetentingomis institucijomis ir organizacijomis (Migracijos departamentu dėl teisinės padėties klausimų, vertėjais ir pan.).

K10b. Kokios yra nelydimų nepilnamečių perėjimo iš nepilnamečių į 18 metų amžių pasekmės jų globos situacijos iki pilnamečių momento atžvilgiu, t. y. ar tokie nelydimi nepilnamečiai vis dar turi teisę turėti globėją ir iki kokio amžiaus, ar tikimasi, jog jie taps visiškai savarankiški, taip pat ir finansų atžvilgiu ir pan.? Kokios priemonės (jei tokių yra) taikomos siekiant paremti nelydimą nepilnamečių prieš, per ir po šio pereinamojo laikotarpio, pvz., informacijos teikimas, neformalus susitikimas su globėjais ir t. t.?

Lietuvoje pereinamojo laikotarpio priemonės nenustatomos, globa pasibaigia asmeniui sulaukus pilnamečių.

K10c. Ar Lietuvoje egzistuoja tyrimai apie:

- Nelydimų nepilnamečių globos standartą?

- Globos poveikį nelydimų nepilnamečių integracijai, įskaitant tuos nepilnamečius, kuriems sukanka 18 metų (atlikti atitinkamų valdžios institucijų, akademikų, NVO ir pan.)?

Jei atsakėte „taip“, prašome glaustai aprašyti pagrindines tokių tyrimų išvadas bei pateikti išsamią nuorodą į šaltinį (pvz., remtasi egzistuojančiomis studijomis / vertinimais / kitais šaltiniais ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų).

Nelydimų nepilnamečių globos klausimai buvo paliesti 2009 m. Europos migracijos tinklo studijoje „Kelyje: nelydimi nepilnamečiai Lietuvoje“¹¹. Tyrimas atliktas remiantis teisės aktais ir kompetentingų valstybės institucijų pateikta informacija.

Šio tyrimo išvados:

- Sprendžiant nelydimų nepilnamečių problemas pirmiausia būtina užtikrinti socialinę pagalbą ir globą, o tik po to spręsti teisinius klausimus.
- Įstatymiškai globa numatyta visiems nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams, tačiau praktiškai taikoma tik nelydimiems nepilnamečiams prieglobsčio prašytojams. Pažymėtina, kad ši praktika po tyrimo atlikto tyrimo buvo pakeista.

Taip pat nelydimų nepilnamečių globos klausimai buvo aptarti Lietuvos raudonojo Kryžiaus draugijos studijoje „Užsieniečių grąžinimo ir išsiuntimo studija“¹². Tyrimas atliktas remiantis teisės aktais ir kompetentingų valstybės institucijų pateikta informacija.

Šio tyrimo išvados:

- Lietuvoje yra įgyvendintas institucinės globos modelis, nelydimų nepilnamečių globėju (rūpintoju) yra skiriama socialinė įstaiga – PPC. Šiame centre nelydimiems nepilnamečiams yra suteikiamas apgyvendinimas, maitinimas, socialinės paslaugos, psichologinė pagalba, medicininės paslaugos. Nepilnamečiai turi teisę centre lankyti lietuvių kalbos kursus, profesinio orientavimo užsiėmimus, Lietuvos visuomenės pažinimo kursus bei kitus užsiėmimus, kurie yra organizuojami PPC.

Leidimo laikinai gyventi įtaka nelydimų nepilnamečių priežiūrai

K11. Kokį poveikį aukščiau minėtam nelydimų nepilnamečių priežiūros organizavimui Lietuvoje turi laikino leidimo gyventi galiojimo pasibaigimas, pvz., nelydimi nepilnamečiai dingsta / pabėga iš priežiūros ir t. t.?

Leidimo laikinai gyventi galiojimo pasibaigimas neturi įtakos nelydimų nepilnamečių priežiūrai, kadangi visi nelydimi nepilnamečiai nuo jų atvykimo (nustatymo) į Lietuvą yra apgyvendinami PPC, kuris rūpinasi nelydimų nepilnamečių priežiūra ir jiems teikiamomis priemonėmis bei garantijomis nepriklausomai nuo jų statuso.

Tuo atveju, jei nelydimas nepilnametis pašalinamas ir vėliau vėl yra surandamas jis yra pristatomas į PPC, kur jam teikiamos visos aukščiau aprašytos garantijos.

Iššūkiai ir geroji praktika

K12. Prašome įvardyti pagrindinius su nelydimų nepilnamečių priežiūra Lietuvoje susijusius iššūkius, su kuriais susiduria nelydimi nepilnamečiai, įskaitant tuos, kuriems sukanka 18 metų, ir (arba) kompetentingos institucijos (pvz., remiantis egzistuojančiomis studijomis / vertinimais ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų, NVO, tarptvyrųsavybinių organizacijų, teismų praktika ir pan.) ir kaip būtų įmanoma įveikti šiuos iššūkius.

¹¹ http://www.iom.lt/images/publikacijos/failai/1427787457_Kelyje%20nelydimi%20nepilnameciai%20Lietuvoje..pdf

¹² http://www.redcross.lt/sites/redcross.lt/files/grazinimo_studija_final_2015.pdf

Pagrindiniai iššūkiai susiję su nelydimais nepilnamečiais yra tai, kad juos apgyvendinus PPC, jie iš centro greitai pasišalina. Dauguma pabėgusių nelydimų nepilnamečių yra Vietnamo piliečiai, kurie prisistato, jog yra nepilnamečiai, nors jų tikrasis amžius kelia abejonių, tačiau taip ir nėra nustatomas, kadangi jie pasišalina iš PPC. Pareigūnų nuomone, tai galima traktuoti kaip piktnaudžiavimą procesu, nes tokiu būdu atvykę asmenys nėra sulaikomi ir gali išvykti į kitas ES valstybes.

K13. Prašome aprašyti visus gerosios praktikos pavyzdžius Lietuvoje, susijusius su nelydimų nepilnamečių, įskaitant tų, kuriems sukanka 18 metų, priežiūra.

Gerąją praktiką laikytina tai, kad visiems nelydimiems nepilnamečiams, nepriklausomai nuo jų statuso (ar jie nesikreipė dėl prieglobsčio, ar yra prieglobsčio prašytojai, ar yra prieglobstį gavę asmenys), yra teikiamos tokios pačios integracinės priemonės, kaip užsieniečiams gavusiems prieglobstį Lietuvoje.

3.

Nelydimų nepilnamečių
integracija, įskaitant
pereinamojo laikotarpio planus
nelydimiems nepilnamečiams,
kuriems netrukus sukaks 18
metų

Integracijos nuostatų bei organizacinės struktūros Lietuvoje apžvalga

K14a. Koks prioritetas nelydimų nepilnamečių integracijai taikomas Lietuvoje (pavyzdžiui, lyginant su jų grąžinimu)?

Visi nelydimi nepilnamečiai, neatsižvelgiant į jų teisinį statusą yra apgyvendinami PPC (kuris yra paskiriamas jų globėju) ir jiems taikomos visos integracinės priemonės, kurios yra taikomos šiame centre apgyvendintiems prieglobstį gavusiems asmenims, todėl darytina išvada, kad nelydimų nepilnamečių integracijai yra taikomas prioritetas lyginant su jų grąžinimu.

K14b. Prašome bendrais bruožais apžvelgti Lietuvoje galiojančias nuostatas dėl nelydimų nepilnamečių integracijos po statuso suteikimo, konkrečiai nurodant, kaip nelydimo nepilnamečio teisinis statusas apibrėžia jo (jos) specifinę integracijos trajektoriją (pvz. pabėgėliai, nelydimi prieglobsčio neprašantys nepilnamečiai, kitas suteiktas statusas ir t. t.).

Visi nelydimi nepilnamečiai, esantys Lietuvoje, nepriklausomai nuo jų statuso, yra apgyvendinami socialinėje įstaigoje PPC, kuri skiriama jų globėju. Nelydimus nepilnamečius apgyvendinus PPC, jiems, kaip ir kitiems užsieniečiams, kuriems suteiktas prieglobstis Lietuvoje, yra taikomas Valstybės paramos prieglobsčio gavėjų integracijai teikimo tvarkos aprašas, kuris reglamentuoja valstybės paramos prieglobsčio gavėjų ir jų šeimos narių, atvykusių į Lietuvos Respubliką šeimų susijungimo atveju, integracijai teikimo pagrindus, organizavimą, teikimą, administravimą, piniginių išmokų ir pašalpų mokėjimą. Todėl visiems nelydimiems nepilnamečiams, nepriklausomai nuo jų statuso (ar jie yra atvykę neteisėtai ir nesikreipė dėl prieglobsčio, ar yra prieglobsčio prašytojai, ar yra prieglobstį gavę asmenys), yra teikiamos tokios integracinės priemonės, kaip užsieniečiams gavusiems prieglobstį Lietuvoje.

Jiems yra teikiama socialinio darbuotojo, psichologo konsultacijos, Lietuvių kalbos ir Lietuvos pažinimo kursai, profesinis orientavimas ir įdarbinimo konsultavimas, pašalpa maitinimui, mokykliniai reikmenys, apranga, drabužiai, neformalaus švietimo užsiėmimai, mokyklinis ugdymas, teisinės paslaugos, medicininė priežiūra.

K14c. Ar aukščiau įvardytos nuostatos skiriasi nuo tų, kurios taikomos lydimiems nepilnamečiams ir suaugusiems. Jei taip, kaip?

Šeimos su vaikais, kurie yra prieglobsčio prašytojai. Šeimos su vaikais, kurie yra prieglobsčio prašytojai, yra apgyvendinami Užsieniečių registracijos centre, Valstybės sienos apsaugos padalinyje. Šiame centre jiems yra teikiamas maitinimas centralizuotai, 3 kartus per dieną, taip pat yra teikiamos socialinio darbuotojo ir psichologo konsultacijos bei medicininės paslaugos, vaikai lanko mokyklą Pabradės miestelyje, yra organizuojamas laisvalaikio užimtumas bei mokama mėnesinė pašalpa smulkioms išlaidoms.

Šeimos su vaikais, kurie yra gavę prieglobstį. Šios šeimos yra apgyvendinamos PPC kaip ir nelydimi nepilnamečiai. Praktikoje skirtumas yra tas, kad nelydimiems nepilnamečiams nusipirkti maisto už skiriamą pašalpą ir jį pasigaminti padeda PPC socialinis darbuotojas, taip pat jiems nėra išmokama išmoka mokykliniams reikmenims, o šiais reikmenimis aprūpina PPC, priešingai nei šeimoms turinčioms nepilnamečių vaikų. Kitos teikiamos priemonės nesiskiria, išskyrus tai, kad jos taikomos atsižvelgiant į individualius asmens poreikius (pvz. psichologo konsultacijos, socialinio darbuotojo konsultacijos, neformalaus švietimo užsiėmimai).

K14d. Prašome aprašyti Lietuvoje galiojančią vaiko interesų nustatymo procedūrą (jei tokia yra) nelydimų nepilnamečių integracijos, priėmus teigiamą sprendimą dėl jų statuso, atžvilgiu. Ar ji įtvirtinta įstatymuose, ar kituose vidiniuose administraciniuose nuostatuose?

Kiekvieną kartą, kai PPC yra apgyvendinamas nelydimas nepilnamečis, (t.y. iškart kai apgyvendinamas, dar neišsprendus jo teisinio statuso), PPC susirenka Vaiko gerovės komisija, kuri yra sudaroma ir veikia remiantis Pabėgėlių priėmimo centro nuolatinės nepilnamečių ir nelydimų nepilnamečių užsieniečių socialinės gerovės ir laikinosios globos įgyvendinimo rezultatų kontrolės komisijos darbo reglamentu, patvirtintu 2018 m. sausio 22 d. Pabėgėlių priėmimo centro direktoriaus įsakymu ir į kurią įeina socialinis darbuotojas, globėjas, psichologas, medikas. Šioje komisijoje yra sudaromas individualus vaiko integracijos veiklos planas, sudarant planą yra atsižvelgiama į vaiko amžių, lytį, kilmę, kitus svarbius aspektus, įvertinama jo sveikatos būklė. Įvertinant individualius nelydimo nepilnamečio socialinius poreikius yra pildoma Nelydimų

nepilnamečių socialinių poreikių vertinimo forma (patvirtinta PPC direktoriaus įsakymu). Šioje formoje įvertinama: socialiniai duomenys (pilietybė, išsilavinimas, specialybė, bendravimo kalba), socialinis savarankiškumas (asmens komunikabilumas, laisvalaikio praleidimas, asmens užimtumo motyvacija, gebėjimas įveikti sunkumus, vaiko mokyklos/darželio lankomumas, vaiko adaptacija darželyje/mokykloje); fizinis savarankiškumas (asmeninė priežiūra, judėjimas, maitinimasis, pažintinės funkcijos ir tikrovės suvokimas, elgesio ypatumai, kankinimų, išprievartavimų ar kitokių formų sunkaus psichologinio, fizinio ar seksualinio smurto patyrimo požymiai, sensorikos sutrikimai), nustatomi pagalbos metodai. Taigi, vaiko interesų nustatymo procedūros yra nustatytos poįstatyminiais teisės aktais, t.y. PPC direktoriaus įsakymais.

Šis vertinimas nesiskiria nelydimų nepilnamečių, kurie nesikreipė dėl prieglobsčio, prieglobsčio prašytojų ar yra prieglobstį gavusių nelydimų nepilnamečių atžvilgiu.

K15. Kurios nacionalinės (regioninės, vietinės) valdžios institucijos ir organizacijos (kur tinka, įskaitant ir NVO) yra atsakingos už nelydimų nepilnamečių integraciją po statuso suteikimo? Prašome konkrečiai aprašyti kompetentingas institucijas, atsakingas už ugdymą, užimtumo paramą ir t. t., jų specifines kompetencijas sritis ir vaidmenis, visas valdžios institucijas, kurios konkrečiai užtikrina, kad būtų atsižvelgiama į „vaiko interesų“ principą ir t. t.

Kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos / (organizacijos) pavadinimas	Trumpas aprašymas (pvz., kompetencijos sritis / vaidmuo ir t. t.)	Pagrindinės veiklos sritys, atsakomybės
Pabėgėlių priėmimo centras	Pabėgėlių priėmimo centras yra socialines paslaugas teikianti biudžetinė įstaiga, skirta apgyvendinti užsieniečius, kuriems suteiktas prieglobstis Lietuvos Respublikoje, ir nelydimus nepilnamečius užsieniečius, bei įgyvendinanti prieglobstį gavusių užsieniečių socialinę integraciją.	PPC apgyvendinami nelydimi nepilnamečiai ir Centras skiriamas nelydimų nepilnamečių globėju. PPC rūpinasi visais su nelydimų nepilnamečių priežiūra susijusiais klausimais (t.y. dokumentų tvarkymu, maitinimu, aprangos ir būtiniausių daiktų suteikimu, medicininių paslaugų gavimu, švietimo paslaugų gavimu, užimtumu, teikia psichologinę bei socialines konsultacijas).
Bendrojo lavinimo mokyklos	Mokykla yra švietimo įstaiga, kurios pagrindinė veikla yra formalusis arba (ir) neformalusis švietimas.	Mokykla yra atsakinga už nelydimų nepilnamečių bendrąjį ugdymą.

Sveikatos priežiūra

K16a. Kaip, užtikrinant nelydimų nepilnamečių teisę į sveikatos priežiūrą Lietuvoje po statuso suteikimo, sprendžiami toliau išvardyti aspektai?

- Ar nelydimų nepilnamečių teisė į sveikatos priežiūrą užtikrinama automatiškai, jiems išdavus leidimą, kuris nėra numatytas Kvalifikacijos direktyvoje (kurioje numatyti leidimai pabėgėliams ir tarptautinės apsaugos gavėjams)? Ar ši nelydimų nepilnamečių grupė turi tokią pačią teisę į sveikatos priežiūrą, kaip Lietuvos piliečiai?

Taip. Nelydimiems nepilnamečiams, neatsižvelgiant į jų statusą, remiantis LR sveikatos draudimo įstatymo 6 str. 1 d. 3 p. ir 4 p., yra garantuojama nemokama medicininė pagalba, t. y. jie yra draudžiami privalomuoju sveikatos draudimu. Tai reiškia, kad jiems garantuojamos medicininės paslaugos tokios pat kaip Lietuvos piliečiams. Taip pat PPC veikia medicinos punktas, kur nelydimi nepilnamečiai apžiūrimi ir yra įvertinama jų sveikatos būklė, teikiama būtinoji pagalba, atliekami reikalingi tyrimai.

- Prašome aprašyti, ką apima tokia teisė į sveikatos priežiūrą, pavyzdžiui, greitąją pagalbą, bazinę medicininę priežiūrą, esminę ar specializuotą medicininę priežiūrą, konsultavimą ir t. t.?

Taip. Teikiamos medicininės paslaugos apima visas paslaugas reikalingas ligos gydymui, t.y. ir būtinąją medicininę pagalbą, pirminę asmens sveikatos priežiūrą, konsultacijas, stacionarų gydymą, ambulatorinį gydymą, chirurgines paslaugas ir pan. Sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos tokia pačia apimtimi kaip ir Lietuvos piliečiams.

- Ar Lietuvoje atliekamas kokios nors formos individualus įvertinimas, siekiant užtikrinti, kad nelydimiems nepilnamečiams teikiama medicininė priežiūra atitinka nepilnamečio specifinius fizinės bei psichinės sveikatos poreikius?

Teikiant medicininės paslaugas yra individualiai įvertinama asmens sveikatos būklė.

- Prašome pateikti bet kokią kitą aukščiau nenurodytą svarbią informaciją, susijusią su nelydimiems nepilnamečiams prieinama sveikatos priežiūra.

Netaikoma.

K16b. Kokios yra nelydimų nepilnamečių perėjimo iš nepilnametystės į 18 metų amžių pasekmės (jei tokių yra) jų teisės į sveikatos priežiūrą (įskaitant konsultavimą) iki pilnametystės momento atžvilgiu? Kokios priemonės (jei tokių yra) taikomos siekiant paremti nelydimą nepilnametį prieš, per ir po šio pereinamojo laikotarpio, pvz., informacijos teikimas ir t. t.?

Nelydimam nepilnamečiui sulaukus pilnametystės amžiaus jis nebėra draudžiamas automatiškai privalomuoju sveikatos draudimu, jeigu jam nėra suteiktas prieglobstis. Sulaukę pilnametystės ir turintys leidimą gyventi kitais pagrindais užsieniečiai privalomuoju sveikatos draudimu yra draudžiami tik tuomet, jei dirba (draudimą apmoka darbdavys), mokosi (draudimas apmokamas iš valstybės biudžeto).

K16c. Ar Lietuvoje egzistuoja tyrimai apie:

- Nelydimiems nepilnamečiams teikiamą sveikatos priežiūros, įskaitant konsultavimą, kokybę?
- Prieigos prie sveikatos priežiūros poveikį nelydimų nepilnamečių integracijai, įskaitant tuos nepilnamečius, kuriems sukanka 18 metų (atlikti atitinkamų valdžios institucijų, akademikų, NVO ir pan.)?

Jei atsakėte „taip“, prašome glaustai aprašyti pagrindines tokių tyrimų išvadas bei pateikti išsamią nuorodą į šaltinį (pvz., remtasi egzistuojančiomis studijomis / vertinimais / kitais šaltiniais ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų).

Tokių tyrimų nebuvu atlikta.

Teisė į ugdymą

K17a. Kaip, užtikrinant nelydimų nepilnamečių teisę į ugdymą Lietuvoje po statuso suteikimo, sprendžiami toliau išvardyti aspektai?

- Ar nelydimų nepilnamečių teisė į ugdymą užtikrinama automatiškai, jiems išdavus leidimą, kuris nėra numatytas Kvalifikacijos direktyvoje (kurioje numatyti leidimai pabėgėliams ir tarptautinės apsaugos gavėjams)? Ar ši nelydimų nepilnamečių grupė turi tokią pačią teisę į ugdymą, kaip Lietuvos piliečiai?

Taip. Remiantis UTPĮ 32 str. 2 d. 2 p. nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai, neatsižvelgiant į jų buvimo Lietuvos Respublikos teritorijoje teisėtumą, turi teisę mokytis bendrojo lavinimo ir profesinėse mokymosi įstaigose. Ši teisė yra sukonkretinta LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl užsieniečių, atvykusių dirbti arba gyventi į Lietuvos Respubliką, vaikų ugdymo bendrojo lavinimo mokyklose įgyvendinimo“.

Remiantis šio įsakymo 1 ir 2 p. užsieniečių, atvykusių gyventi arba dirbti į Lietuvos Respubliką vaikams, nepilnamečiams užsieniečiams, gavusiems laikinąją apsaugą Lietuvos Respublikoje, nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams, neatsižvelgiant į jų buvimo Lietuvos Respublikos teritorijoje teisėtumą užtikrinamas ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose, kuris organizuojamas vadovaujantis švietimo ir mokslo ministro patvirtintais Bendrojo lavinimo mokyklų bendraisiais ugdymo planais bei kitais teisės aktais.

Kaip nurodė PPC, visi mokslo metų laikotarpiu PPC apgyvendinti nelydimi nepilnamečiai lankė mokyklą Ruklos mieste. Jie, kaip ir Lietuvos piliečiai, mokykliniais vadovėliais aprūpinami nemokamai, juos suteikia mokymo įstaiga. Kitomis mokymo

priemonėmis, t.y. pratybų sąsiuviniais, rašymo priemonėmis, skaičiuotuvais ir kt., kuriomis turi apsirūpinti mokinių tėvai ar globėjai, nelydimus nepilnamečius aprūpina PPC.

Taigi, nelydimi nepilnamečiai, esantys Lietuvoje, automatiškai įgyja teisę į švietimą bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose dar iki leidimo jiems išdavimo.

- Ar Lietuvoje atliekamas kokios nors formos individualus įvertinimas, siekiant užtikrinti, kad nelydimiems nepilnamečiams teikiamas ugdymas yra pritaikytas nelydimo nepilnamečio amžiui, išsilavinimo lygiui kilmės šalyje, kalbos barjero laipsniui ir t. t.?

Taip. Vaikams apgyvendintiems PPC per pirmąjį mėnesį (atvykusiems vasarą – iki rugsėjo 1 dienos) nustatomi įgyti mokymosi pasiekimai ir jų atitiktis Lietuvos Respublikos pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programose nurodytiems mokymosi pasiekimams; mokymosi pasiekimus nustato priimančioji mokykla (Integracijos tvarkos aprašo 33.1 p).

- Ar Lietuvoje egzistuoja kokios nors specialios priemonės paremti konkrečiai nelydimiems nepilnamečiams skirtam ugdymui, būtent, kalbos mokymas, konsultacijos dėl nacionalinės ugdymo sistemos ir t. t.? Ar egzistuoja specializuotos institucijos, skirtos mokyti nelydimus nepilnamečius kalbos? Ar kalbos mokoma valstybinėse mokyklose, specializuotose kalbos kursuose nelydimiems nepilnamečiams ar nepilnamečiams apskritai, ar suaugusiųjų kalbos mokymo programose, skirtose užsienio piliečiams?

Taip. Kai tik nustatomi vaikų, gyvenančių PPC, mokymosi pasiekimai, jie pradeda lankyti bendrojo ugdymo mokyklą. Vaikai integruojami į klasę pagal amžių, jiems teikiama švietimo pagalba, jie intensyviai mokomi lietuvių kalbos (jiems skiriamos papildomos lietuvių kalbos pamokos arba jie lanko išlyginamąsias klases (grupes) (Integracijos tvarkos aprašo 33.2 p.). Taip pat pažymėtina, kad net ir lankant papildomas grupes bendrojo lavinimo mokyklose, vaikai taip pat yra papildomai mokomi Lietuvių kalbos ir PPC.

- Ar nelydimi nepilnamečiai yra ugdomi apgyvendinimo centruose ar pagrindinėje mokymo sistemoje? Ar egzistuoja kokie nors kiti ugdymo planai, skirti nelydimiems nepilnamečiams Lietuvoje?

Ne. Nelydimi nepilnamečiai ugdomi pagrindinėje mokymo sistemoje, jie lanko bendrojo lavinimo mokyklas kartu su kitais vaikais gyvenančiais Lietuvoje.

Atskiri ugdymo planai nelydimiems nepilnamečiams nėra sudaromi.

- Prašome pateikti bet kokią kitą aukščiau nenurodytą svarbią informaciją, susijusią su nelydimų nepilnamečių teise į ugdymą.

Nors nelydimiems nepilnamečiams yra numatyta teisė į ugdymą, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad didžioji jų dalis greitai pasišalina iš PPC, tai jie retai pasinaudoja šia teise.

K17b. Kokios yra nelydimų nepilnamečių perėjimo iš nepilnametystės į 18 metų amžių pasekmės (jei tokių yra) jų teisės į ugdymą iki pilnametystės momento atžvilgiu, pvz. ar nelydimi nepilnamečiai turi galimybę tęsti privalomą ugdymą nuo 18 metų, pereiti prie tretinio lygmens ugdymo, profesinio mokymo ir kursų ir t. t.? Kokios priemonės (jei tokių yra) taikomos siekiant paremti nelydimą nepilnametį prieš, per ir po šio pereinamojo laikotarpio, pvz., informacijos teikimas, ugdymo planas, asmeninis konsultantas ir t. t.?

Nelydimas nepilnametis, kaip ir kiti moksleiviai, sulaukę pilnametystės amžiaus turi teisę ir toliau tęsti mokymąsi pagal bendrojo lavinimo programas ir baigti mokyklą. Taip pat nelydimi nepilnamečiai turi teisę tęsti mokymąsi profesinėse mokyklose.

Tiesa, praktikoje tokių atvejų nebuvo. Klausimas dėl galimybės užsieniečiui kreiptis dėl naujo leidimo laikinai gyventi išdavimo kitu pagrindu (užsienietis mokosi, studijuoja, dirba ir taip atitinka kitą leidimo laikinai gyventi pagrindą) būtų sprendžiamas individualiai.

K17c. Ar Lietuvoje egzistuoja tyrimai apie:

- Nelydimiems nepilnamečiams teikiamo ugdymo kokybę?
- Nelydimų nepilnamečių ugdymo rezultatus?

- Prieigos prie ugdymo poveikį nelydimų nepilnamečių integracijai, įskaitant tuos nepilnamečius, kuriems sukanka 18 metų (atlikti atitinkamų valdžios institucijų, akademikų, NVO ir pan.)? Ne

Jei atsakėte „taip“, prašome glaustai aprašyti pagrindines tokių tyrimų išvadas bei pateikti išsamią nuorodą į šaltinį (pvz., remtasi egzistuojančiomis studijomis / vertinimais / kitais šaltiniais ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų).

Tokių tyrimų nebuvo atlikta.

Teisė į užimtumą (užimtumo palaikymas)

K18a. Kaip, užtikrinant nelydimų nepilnamečių užimtumo galimybes¹³ Lietuvoje po statuso suteikimo, sprendžiami toliau išvardyti aspektai?

- Ar nelydimų nepilnamečių teisė į užimtumą užtikrinama automatiškai, jiems išdavus leidimą, kuris nėra numatytas Kvalifikacijos direktyvoje (kurioje numatyti leidimai pabėgėliams ir tarptautinės apsaugos gavėjams)? Ką apima šios galimybės, pvz. praktiką, stažuotes, profesinį parengimą ir t. t.? Ar taikomos taisyklės, įprastai taikomos konkrečiai profesijai ir viešajai tarnybai? Ar tai priklauso nuo leidimo dirbti įgijimo?

Nelydimi nepilnamečiai, kuriems suteiktas prieglobstis. Įgyja teisę dirbti automatiškai, jokių papildomų leidimų nereikia. Pagal UTPĮ 58 str. 1 d. užsienietis atleidžiamas nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti, jeigu jis turi LLG, išduotą pagal UTPĮ 40 str. 1 d. 8 p.

Nelydimi nepilnamečiai, kuriems leidimas gyventi buvo išduotas dėl negrąžinimo principo taikymo. Teisė dirbti automatiškai nesuteikiama ir jie turi pareigą gauti leidimą dirbti bendra visiems užsieniečiams taikoma tvarka.

Nelydimi nepilnamečiai, kuriems buvo leidimas išduotas, nes jie negalėjo būti grąžinti į jų kilmės šalį (nebuvo rasti globėjai arba institucija, kurioje jais būtų tinkamai pasirūpinta). Šiems nelydimiems nepilnamečiams sulaukus pilnametystės prasideda jų grąžinimo procedūra. Tačiau iki tol, kol galioja jų leidimas gyventi Lietuvoje, jie gali kreiptis dėl leidimo dirbti bendra visiems užsieniečiams taikoma tvarka.

- Ar nelydimų nepilnamečių teisė į užimtumą yra kaip nors ribojama, pavyzdžiui, prieinamos tik tiems nelydimiems nepilnamečiams, kuriems yra sukakęs konkretus minimalus amžius po statuso suteikimo, arba apribotos tam tikram laikotarpiui ir (arba) apribotos maksimaliam dienų skaičiui per metus? Ar šie ribojimai nelydimų nepilnamečių atžvilgiu yra tokie patys, kaip tie, kurie taikomi nepilnamečiams Lietuvos piliečiams?

Remiantis LR darbo kodekso 21 str. 2 d. darbuotojas darbinį teisingumą ir veiksnumą įgyja nuo 16 metų amžiaus išskyrus teisės aktų nustatytas išimtis, t.y. darbuotoju gali būti asmuo, kuris yra sulaukęs 16 metų, tačiau teisės aktai gali numatyti išimtis, kada leidžiama dirbti vaikams nuo 14 metų, taip pat gali nustatyti ribojimus tam tikriems darbams, kuriuos gali dirbti tik asmenys sulaukę pilnametystės. Remiantis Asmenų iki aštuoniolikos metų įdarbinimo, darbo ir profesinio parengimo organizavimo tvarkos, vaikų įdarbinimo sąlygų aprašu, patvirtintu 2017 m. birželio 28 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 518, Vaikams nuo keturiolikos iki šešiolikos metų leidžiama dirbti lengvus darbus, kurie dėl atitinkamų užduočių pobūdžio ir atlikimo sąlygų nekenkia vaikų saugai, sveikatai, vystymuisi, netrukdo lankyti mokyklos ir mokytis pagal privalomojo švietimo ir profesinio mokymo programas, gauti švietimo pagalbą. Darbdavys įdarbina vaiką nuo keturiolikos iki šešiolikos metų, jeigu yra gavęs vieno iš tėvų ar kito vaiko atstovo pagal įstatymą raštišką sutikimą dėl vaiko darbo, asmens sveikatos priežiūros įstaigos išduotą medicininę pažymą su išvada, kad vaikas tinkamas dirbti konkretų darbą, ir mokslo metų laikotarpiu duotas mokyklos, kurioje vaikas mokosi, raštiškas sutikimas dėl vaiko darbo (13 p.). Asmenys iki aštuoniolikos metų turi būti apsaugoti nuo bet kurios konkrečios rizikos jų saugai, sveikatai ar vystymuisi, galinčios atsirasti dėl asmenų iki aštuoniolikos metų patirties stokos, nežinojimo, kokia yra arba kokia gali kilti rizika, arba dėl asmenų iki aštuoniolikos metų nesubrendimo (4 p.).

Visos šios sąlygos yra taikomos vienodai užsieniečiams ir Lietuvos piliečiams.

¹³ Prašome atkreipti dėmesį, kad tai netaikoma visą dieną besimokantiems nelydimiems nepilnamečiams.

- Ar Lietuvoje egzistuoja kokios nors specialios priemonės konkrečiai nelydimų nepilnamečių užimtumui palaikyti, būtent, profesinis konsultavimas, išmokos darbo ieškantiems nelydimiems nepilnamečiams, kurie neranda darbo ir t.t.?

Taip. Nelydimiems nepilnamečiams apgyvendintiems PPC yra prieinami profesinio mokymo kursai, konsultavimas ir mokymas įdarbinimo klausimais, kvalifikaciniai kursai.

- Prašome pateikti bet kokią kitą aukščiau nenurodytą svarbią informaciją, susijusią su nelydimų nepilnamečių teise į užimtumą.

Paprastai nelydimi nepilnamečiai profesiniu mokymu, įdarbinimo konsultavimu ar kvalifikacijos kursais nepasinaudoja, kadangi jie paprastai labai greitai po apgyvendinimo (apytiksliai per savaitę) iš PPC pasišalina.

K18b. Kokios yra nelydimų nepilnamečių perėjimo iš nepilnametystės į 18 metų amžių pasekmės (jei tokių yra) jų užimtumo galimybių iki pilnametystės momento atžvilgiu? Kokios priemonės (jei tokių yra) taikomos siekiant paremti nelydimą nepilnametį prieš, per ir po šio pereinamojo laikotarpio, pvz., tęstinis užimtumo palaikymas kaip integracijos plano dalis, asmeninis konsultantas ir t. t.?

Asmeniui, kuris sulaukia pilnametystės amžiaus nėra taikomi aukščiau aprašyti su amžiumi susiję įsidarbinimo ribojimai. Tuo atveju, jei nelydimam nepilnamečiui buvo suteiktas prieglobstis, jis ir toliau turi teisę į profesinio orientavimo, įdarbinimo konsultacijas, kvalifikacijos kėlimą kaip taikomas integracines priemones, tuo tarpu nelydimas nepilnametis sulaukęs pilnametystės, kuriam nėra suteiktas prieglobstis, šių teisių netenka ir yra pradeda grąžinimo procedūra.

Pereinamojo laikotarpio priemonės Lietuvoje nėra taikomos.

K18c. Ar Lietuvoje egzistuoja tyrimai apie:

- Nelydimų nepilnamečių užimtumo galimybių kokybę?
- Teisės į užimtumą poveikį nelydimų nepilnamečių integracijai, įskaitant tuos nepilnamečius, kuriems sukanka 18 metų (atlikti atitinkamų valdžios institucijų, akademikų, NVO ir pan.)?

Jei atsakėte „taip“, prašome glaustai aprašyti pagrindines tokių tyrimų išvadas bei pateikti išsamią nuorodą į šaltinį (pvz., remtasi egzistuojančiomis studijomis / vertinimais / kitais šaltiniais ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų).

Tokių tyrimų nebuvo atlikta.

Nelydimų nepilnamečių šeimos susijungimas

K19a. Prašome čia pateikti bet kokią atnaujintą informaciją, susijusią su nelydimų nepilnamečių šeimos susijungimo galimybėmis nuo 2016 m. EMT studijos-klausimyno „Trečiųjų šalių piliečių šeimų susijungimas ES ir Norvegijoje: Nacionalinės praktikos“, įskaitant bet kokią informaciją apie šeimos susijungimo poveikį nelydimų nepilnamečių integracijai Lietuvoje (pvz. paremtą egzistuojančiomis studijomis / vertinimais / kitais šaltiniais ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų).

Teisė į šeimos susijungimą Lietuvoje yra skirtinga nelydimiems nepilnamečiams priklausomai nuo to, ar jiems yra suteiktas prieglobstis (papildoma apsauga arba pabėgėlio statusas).¹⁴ Jei nelydimam nepilnamečiui buvo suteiktas prieglobstis, jis turi galimybę susijungti su savo tėvais. Pastebėtina, kad nelydimas nepilnametis, kuriam suteiktas prieglobstis, pagal galiojančius teisės aktus neturi teisės susijungti su savo įtėviais (globėjais) ar broliais/seserimis.

Tuo tarpu nelydimi nepilnamečiai, kuriems leidimas laikinai gyventi buvo suteiktas kitu pagrindu nei prieglobstis, neturi teisės susijungti nei su tėvais, nei su įtėviais, broliais/seserimis, t.y. pas pastaruosius nepilnamečius tėvai negali atvykti ir gauti leidimo gyventi Lietuvoje tuo pagrindu, kad Lietuvoje gyvena nelydimas nepilnametis.

¹⁴ UTPJ 43 str. 1 d. 4 p.

Visi nelydimi nepilnamečiai turi teisę susijungti su savo sutuoktiniu ar vaikais (UTPI 43 str. 1 d. 5 p. ir 2 p.), tačiau nurodyti šeimos nariai turi atitikti leidimų išdavimo sąlygas taikomas visiems trečiųjų šalių piliečiams, t.y. asmuo, su kuriuo norima susijungti, turi būti pragyvenęs Lietuvoje 2 metus, atvykstantis asmuo turi turėti teisės aktų nustatytas pajamas (1 minimalus mėnesinis atlyginimas mėnesiui, tinkamą gyvenamąją vietą, sveikatos draudimą), tuo tarpu nelydimų nepilnamečių, kuriems suteiktas prieglobstis, šeimos nariams šios sąlygos nėra taikomos, jei jie dėl leidimo išdavimo kreipiasi per 3 mėnesius nuo prieglobsčio suteikimo.

K19b. Kokios yra nelydimų nepilnamečių perėjimo iš nepilnametystės į 18 metų amžių pasekmės (jei tokių yra) jų teisės į šeimos susijungimą iki pilnametystės momento atžvilgiu?

- Ar, nelydimam nepilnamečiui pasiekus 18 m. amžių, teisė į šeimos susijungimą kaip nors nutraukiama?

Taip. Nelydimi nepilnamečiai sulaukę pilnametystės amžiaus nebeturi teisės susijungti su savo tėvais (kurie tokią teisę turėjo). Tuo tarpu, jei nelydimas nepilnametis turi leidimą gyventi Lietuvoje ir yra tenkinamos teisės aktų nustatytos sąlygos susijungimui su šeimos nariais (t.y. pragyvenę Lietuvoje daugiau nei 2 metus, turi lėšų save išlaikyti, tinkamą gyvenamąją vietą ir sveikatos draudimą) gali susijungti su savo vaikais ir sutuoktiniu.

- Ar Lietuvoje taikomos kokios nors priemonės siekiant paremti nelydimą nepilnametį prieš, per ir po šio pereinamojo laikotarpio?

Netaikomos.

- Prašome pateikti bet kokią kitą *aukščiau nenurodytą* svarbią informaciją, susijusią su nelydimų nepilnamečių šeimos susijungimu.

Didžiausia kliūtis, su kuria yra susiduriama šeimos susijungimo aspektu, yra nelydimų nepilnamečių šeimos narių paieška. Paprastai šeimos narius yra sudėtinga surasti, pats procesas trunka ilgą laiką ir iki tol nelydimi nepilnamečiai dažniausiai pabėga ir taip šeimos nariai lieka nesurasti.

K19c. Ar Lietuvoje egzistuoja kokie nors tyrimai apie šeimos susijungimo poveikį nelydimų nepilnamečių integracijai, įskaitant tuos nepilnamečius, kuriems sukanka 18 metų (atlikti atitinkamų valdžios institucijų, akademikų, NVO ir pan.)? Jei atsakėte „taip“, prašome glaustai aprašyti pagrindines tokių tyrimų išvadas bei pateikti išsamią nuorodą į šaltinį (pvz., remtasi egzistuojančiomis studijomis / vertinimais / kitais šaltiniais ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų).

Tokių tyrimų nebuvo atlikta.

Nelydimiems nepilnamečiams skirtos socialinės išmokos

K20a. Ar Lietuva skiria socialines išmokas / paramą nelydimiems nepilnamečiams remti? Jei atsakėte „taip“, žemiau prašome pateikti tokią informaciją, kur įmanoma pateikiant visus socialinių išmokų / paramos poveikio nelydimų nepilnamečių integracijai įrodymus (pvz., remtasi egzistuojančiomis studijomis / vertinimais / kitais šaltiniais ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų).

Taip. Nelydimiems nepilnamečiams yra mokama parama maistui ir smulkioms išlaidoms, kuri sudaro 0,7 valstybės remiamų pajamų per mėnesį, t. y. 85,40 EUR per mėnesį (Integracijos tvarkos aprašo 23.6 p.).

Taip pat nelydimam nepilnamečiui, kuriam suteiktas prieglobstis, sulaukus pilnametystės yra skiriama vienkartinė įsikūrimo pašalpa, kuri sudaro 11 valstybės remiamų pajamų dydžių, t.y. 1342 EUR. Pažymėtina, kad kai kurių nevyriausybinų organizacijų nuomone¹⁵, šis paramos dydis yra kritikuotinas, kadangi pagal LR išmokų vaikams įstatymo 9 str. 1 d. vienkartinę įsikūrimo pašalpą našlaičiams, pasibaigus vaiko globai (rūpybai) dėl pilnametystės, emancipacijos ar santuokos sudarymo, sudaro 2850 EUR, t.y. 75 bazinių socialinių išmokų, kas yra dvigubai daugiau nei nelydimiems nepilnamečiams.

¹⁵ Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos strateginis dokumentas, 27 psl., <http://www.diversitygroup.lt/wp-content/uploads/2017/03/Refugee-Integration-LT.pdf>

Visa kita socialinė parama nelydimiems nepilnamečiams yra teikiama natūra (t.y. rūbai, avalynė, mokykliniai reikmenys).

K20b. Kokios yra nelydimų nepilnamečių perėjimo iš nepilnametystės į 18 metų amžių pasekmės (jei tokių yra) jų teisės į socialines išmokas / paramą iki pilnametystės momento atžvilgiu?

- Ar, nelydimam nepilnamečiui pasiekus 18 m. amžių, kurios nors išmokos nutraukiamos?

Taip. Kadangi nelydimas nepilnametis sulaukęs pilnametystės nebetenka teisės gyventi PPC, tai jis nebegauna paramos maistui ir smulkioms išlaidoms, taip pat atitinkamai ir kitų PPC teikiamų paslaugų.

Jei nelydimam nepilnamečiui buvo suteiktas prieglobstis, jam sulaukus pilnametystės jis dar 3 mėnesius gyvena PPC (kaip integracijos priemonė) ir po to išsikeldamas gyventi savarankiškai jis gauna vienkartinę įsikūrimo išmoką (1324 EUR) bei mėnesinę pašalpą, kuri išmokama toki dar metus tokia tvarka: iki 6 paramos integracijai mėnesio – 2 valstybės remiamų pajamų dydžius (t.y. 244 EUR per mėn.), o nuo 7 iki 12 paramos integracijai mėnesio – 1 valstybės remiamų pajamų dydį (t.y. 122 EUR per mėn.). Tuo tarpu nelydimi nepilnamečiai, leidimas laikinai gyventi buvo suteiktas kitu pagrindu nei prieglobstis, sulaukę pilnametystės jokios paramos nebegauna.

- Ar Lietuvoje taikomos kokios nors priemonės siekiant paremti nelydimą nepilnametį prieš, per ir po šio pereinamojo laikotarpio (prašome nurodyti šias priemones)?

Ne.

- Prašome pateikti bet kokią kitą aukščiau nenurodytą svarbią informaciją, susijusią su nelydimų nepilnamečių šeimos susijungimu.

Netaikoma.

K20c. Ar Lietuvoje egzistuoja kokie nors tyrimai apie socialinių išmokų poveikį nelydimų nepilnamečių integracijai, įskaitant tuos nepilnamečius, kuriems sukanka 18 metų (atlikti atitinkamų valdžios institucijų, akademikų, NVO ir pan.)? Jei atsakėte „taip“, prašome glaustai aprašyti pagrindines tokių tyrimų išvadas bei pateikti išsamią nuorodą į šaltinį (pvz., remtasi egzistuojančiomis studijomis / vertinimais / kitais šaltiniais ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų).

Tokių tyrimų nebuvo atlikta.

Tolesnė nelydimų nepilnamečių perėjimo į pilnametystę stebėseną

K21. Papildomai prie aukščiau pateiktos informacijos apie tolesnę priežiūrą, prašome aprašyti visus (kitus) stebėsenos mechanizmus / peržiūras / vertinimus, kurie užtikrina efektyvų nelydimų nepilnamečių perėjimą į pilnametystę, įskaitant taikomos (-ų) priemonės (-ių) tipus bei stebėsenos trukmę, nelydimam nepilnamečiui pasiekus 18 metų amžių.

Tokia stebėseną nėra atliekama.

Leidimo laikinai gyventi įtaka nelydimų nepilnamečių integracijai

K22. Kokį poveikį aukščiau minėtoms nelydimų nepilnamečių integracijos priemonėms Lietuvoje turi laikino leidimo gyventi galiojimo pasibaigimas, pvz., galimybė leidimą laikinai gyventi, išduotą tarptautinės / humanitarinės apsaugos pagrindais, pratęsti su ugdymu susijusiu pagrindu ir t. t.?

Pasibaigus nelydimo nepilnamečio leidimo laikinai gyventi galiojimo laikui, jam yra išduodamas naujas leidimas tuo pačiu pagrindu (kaip prieglobsčio gavėjui arba kaip nelydimam nepilnamečiui, kuris negrąžinamas).

Tuo atveju, jei nelydimas nepilnametis sulaukia pilnametystės ir pasibaigia jo leidimo galiojimas, tuomet situacija priklauso nuo turimo leidimo gyventi: prieglobsčio pagrindu bei nuolatiniai leidimai pakeičiami tokiais pačiais leidimais, o tuo atveju, jei yra leidimas laikinai gyventi, tai asmuo sulaukęs pilnametystės, pasibaigus jo leidimui, yra grąžinamas arba gali kreiptis dėl kito leidimo laikinai gyventi išdavimo (pvz., mokymosi, darbo ar teisėtos veiklos pagrindu ir pan.), jei jis atitinka tam leidimui išduoti nustatytas sąlygas.

Iššūkiai ir geroji praktika

K23. Prašome įvardyti pagrindinius su nelydimų nepilnamečių integracija Lietuvoje susijusius iššūkius, su kuriais susiduria nelydimi nepilnamečiai, įskaitant tuos, kuriems sukanka 18 metų, ir (arba) kompetentingos institucijos (pvz., remiantis egzistuojančiomis studijomis / vertinimais ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų, NVO, tarptvyrųsavybinių organizacijų, teismų praktika ir pan.) ir kaip būtų įmanoma įveikti šiuos iššūkius. Prašome pateikti nuorodas.

Raudonojo Kryžiaus 2015 metų "Užsieniečių grąžinimo ir išsiuntimo studijoje"¹⁶ nurodoma, kad remiantis PPC pateiktais duomenimis pagrindinis iššūkis yra susijęs su tuo, jog nelydimi nepilnamečiai po jų apgyvendinimo PPC labai greitai pasišalina iš PCC. Minėtoje studijoje taip pat teigiama, kad nepilnamečių amžiaus nustatymo tvarka yra nesuderinama su geriausių vaiko interesų užtikrinimo principu. Nustatant nelydimo nepilnamečio amžių yra pasirinkta taikyti vienintelį metodą – rentgenologinį tyrimą. Nuostatose reglamentuojančiose amžiaus nustatymą nėra įtvirtintas reikalavimas, kad būtų atsižvelgta į asmens etninę kilmę, kultūrinius ypatumus ir kad tyrimą atliktų specialistai, turintys reikiamos profesinės patirties ir informacijos apie vaiko etninę ir kultūrinę priklausomybę. Tačiau pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį¹⁷ toks amžiaus nustatymo tyrimas teisinėje praktikoje yra laikomas pakankamu.

24K. Prašome aprašyti visus gerosios praktikos pavyzdžius Lietuvoje, susijusius su nelydimų nepilnamečių, įskaitant tų, kuriems sukanka 18 metų, integracija. Kiek įmanoma, prašome nurodyti, kas konkrečią praktiką laiko sėkminga, kiek laiko ji galioja, jos aktualumą bei tai, ar jos efektyvumas įrodytas, pvz., (nepriklausomo) vertinimo metu. Prašome pateikti nuorodas į visus šaltinius, kurie pagrindžia konkrečios praktikos pripažinimą „gerąją praktiką“ (pvz., vertinimo ataskaitos, akademinės studijos, iš kompetentingų institucijų, NVO ar tarptvyrųsavybinių organizacijų gauta informacija).

Remiantis valstybės institucijų vertinimu gerąją praktiką laikoma tai, kad visi nelydimi nepilnamečiai, neatsižvelgiant į jų statusą, yra apgyvendinami socialinėje įstaigoje PPC, kur jiems teikiamos integracinės paramos priemonės.

¹⁶ http://www.redcross.lt/sites/redcross.lt/files/grazinimo_studija_final_2015.pdf

¹⁷ 2015 m. liepos 14 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-412-690/2015

4.

Nelydimų nepilnamečių
grąžinimas

Grąžinimo procedūros bei jos teisinės ir organizacinės struktūros Lietuvoje apžvalga

K25a. Ar Lietuvoje numatytas nelydimų nepilnamečių grąžinimas? Jei taip, prašome trumpai apžvelgti Lietuvoje galiojančias nuostatas, susijusias su nelydimų nepilnamečių grąžinimu į jų kilmės šalį, kai nepilnamečio atžvilgiu priimamas neigiamas sprendimas dėl prašymo suteikti prieglobstį ar kitą statusą:

- Galimybė nelydimam nepilnamečiui grįžti į kilmės šalį savanoriškai? Jei atsakėte „taip“, prašome aprašyti procedūras / procesus, pagal kuriuos nelydimas nepilnamečis gali savanoriškai grįžti į kilmės šalį, vadovaujantis nacionaliniais įstatymais, politika bei praktika, įskaitant bet kokius iššūkius.

Taip. Įstatymas numato, kad nelydimas nepilnamečis užsienietis, kuris yra neteisėtai Lietuvos Respublikos teritorijoje ar neteisėtai joje gyvena, grąžinamas tik tuo atveju, jeigu užsienio valstybėje, į kurią yra grąžinamas, jis bus tinkamai prižiūrimas, atsižvelgiant į jo poreikius, amžių ir savarankiškumo lygį.¹⁸

Jeigu nelydimo nepilnamečio užsieniečio negalima grąžinti į kilmės ar kitą valstybę, tai per 2 mėnesius (nuo apgyvendinimo PPC) turi būti kreipiamasi dėl leidimo laikinai gyventi Lietuvoje išdavimo ir per 4 mėnesius turi būti suteikta teisė gyventi Lietuvos Respublikoje, t. y. išduotas leidimas laikinai gyventi Lietuvoje, kuris galioja iki 1 metų.

Remiantis UTPĮ 32 str. 3 d. Migracijos departamentas, gavęs informaciją apie nustatytą nelydimą nepilnamečį užsienietį, privalo kartu su Lietuvos Respublikos nevyriausybinėmis ar tarptautinėmis organizacijomis bei nelydimo nepilnamečio užsieniečio atstovu nedelsdamas organizuoti jo šeimos narių paiešką.

Migracijos departamentas, teritorinė policijos įstaiga ar Valstybės sienos apsaugos tarnyba, gavę informacijos apie nelydimų nepilnamečių užsieniečių šeimos narius ar kitus teisėtus atstovus, apie tai raštu ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo informacijos gavimo dienos informuoja PPC, nurodydami nelydimo nepilnamečio užsieniečio šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų buvimo vietą arba informaciją apie jų atvykimą į Lietuvos Respubliką ir jų teisinę padėtį Lietuvos Respublikoje. Migracijos departamentas taip pat teikia informaciją, ar saugu nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui grįžti į kilmės ar kitą užsienio valstybę.

Jei PPC informaciją apie nelydimo nepilnamečio užsieniečio šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų buvimo vietą arba atvykimą į Lietuvos Respubliką gauna ne iš Migracijos departamento, apie tai raštu ir elektroninėmis ryšio priemonėmis nedelsdamas praneša Migracijos departamentui.

PPC, gavęs nurodytą informaciją ir įvertinęs geriausius nelydimo nepilnamečio užsieniečio interesus, ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo informacijos apie nelydimo nepilnamečio užsieniečio šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų buvimo vietą arba informaciją apie jų atvykimą į Lietuvos Respubliką ir jų teisinę padėtį Lietuvos Respublikoje gavimo dienos surašo ir pateikia savivaldybės, kurios teritorijoje yra PPC, Vaiko teisių apsaugos skyriui rekomendacinio pobūdžio išvadą sprendimui dėl nelydimo nepilnamečio užsieniečio perdavimo šeimos nariams ar kitiems teisėtiems atstovams priimti.

Gavęs informaciją, kad nelydimas nepilnamečis gali būti grąžintas, nelydimo nepilnamečio byla siunčiama teritorinei policijos įstaigai sprendimui priimti (Nelydimų nepilnamečių tvarkos aprašo 24-26 p.). Jei nelydimas nepilnamečis turi galiojantį kelionės dokumentą, sprendimas dėl grąžinimo turi būti priimtas ne vėliau kaip per 2 darbo dienas nuo tėvų ar kitų teisėtų atstovų suradimo dienos, o jų neradus – nuo užsienio valstybės institucijos, atsakingos už vaikų globą ar apsaugą, sutikimo priimti nelydimą nepilnamečį užsienietį gavimo dienos. (Grąžinimo aprašo 22 p.).

Priimant sprendimą vykdomoje nepilnamečio apklausoje bei supažindinant jį su sprendimu turi dalyvauti jo atstovas (Grąžinimo aprašo 27 ir 31.2 p.). Kai nelydimas nepilnamečis grąžinamas, jei tai būtina, organizuojama nelydimo nepilnamečio užsieniečio palyda iki Lietuvos Respublikos valstybės sienos arba į valstybę, į kurią jis grąžinamas, ir jo perdavimas tėvams ar kitiems teisėtiems atstovams arba tos valstybės institucijos, atsakingos už vaikų globą ar apsaugą, atstovams. (Grąžinimo aprašo 31.4 p.).

Jeigu nelydimas nepilnamečis yra pasienio kontrolės punkte, jis gali būti neįleistas, jeigu neatitinka Šengeno sienų kodekso 5 straipsnyje nustatytų trečiųjų šalių piliečių atvykimo sąlygų, bet kiekvienas atvejis vertinamas individualiai. Nepilnamečiai

¹⁸ UTPĮ 129 str.

užsieniečiai paprastai yra grąžinami į jų kilmės valstybę policijos, kai surandami tėvai ar kiti teisėti atstovai, ar kai kilmės valstybės kompetentingos institucijos patvirtina, kad nelydimu nepilnamečiu kilmės šalyje bus tinkamai pasirūpinta. Tačiau tokių atvejų yra labai mažai, o 2014–2017 tokių atvejų nebuvo.

- Galimybė nelydimam nepilnamečiui grįžti į kilmės šalį remiamo savanoriško grįžimo būdu? Jei atsakėte „taip“, aprašykite Remiamo savanoriško grįžimo ir reintegracijos (RSGR) programą, egzistuojančią Lietuvoje bei procedūras / procesus, pagal kuriuos gali būti vykdomas nelydimų nepilnamečių remiamas savanoriškas grįžimas, įskaitant bet kokius iššūkius.

Taip. Savanoriško grįžimo skatinimas yra įtvirtintas Lietuvos migracijos politikos gairėse, patvirtintose 2014 m. sausio 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 79. Šių gairių 22.3.4 punkte nurodyta: užtikrinti veiksmingą užsieniečių grąžinimo į kilmės valstybes ar užsienio valstybes, į kurias jie turi teisę vykti, ir neteisėtai esančių trečiųjų šalių piliečių readmisijos politikos įgyvendinimą visapusiškai paisant pagrindinių žmogaus teisių ir suteikiant jiems galimybę išvykti oriai, skatinti savanorišką grįžimą ir taip taupyti valstybės lėšas.

Lietuvoje savanoriško grįžimo pagalbą trečiųjų šalių piliečiams teikia TMO Vilniaus biuras nuo 1998 metų. Nuo 2010 metų savanoriško grįžimo ir reintegracijos projektai yra remiami Europos prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (anksčiau Europos Grąžinimo fondo) lėšomis. Parama yra teikiama asmenims, kuriems pasibaigęs vizos ar leidimo gyventi galiojimas, o šalių, su kuriomis galioja bevizis režimas, piliečiams viršijus leistino buvimo šalyje terminą; asmenims, kurie pateikė prašymą suteikti prieglobstį ir nėra gavę galutinio neigiamo atsakymo dėl prieglobsčio suteikimo; asmenims, kuriems suteikta bet kurios formos apsauga Lietuvoje (papildoma, laikina apsauga, pabėgėlio statusas); Pažeidžiamiesiems asmenims neteisėtai atvykusiems arba neteisėtai esantiems Lietuvoje, kurie vykdydami prievolę išvykti iš Lietuvos Respublikos pasirinko savanoriško grįžimo pagalbą.

Pastarajai grupei, t.y. pažeidžiamiesiems asmenims, būtent ir yra priskiriami nelydimi nepilnamečiai. Teikiant savanoriško grįžimo paramą yra teikiamos šios paslaugos: konsultacijos visais su grįžimu susijusiais klausimais; vertėjų pagalba konsultacijų metu; teisinės konsultacijos; pagalba gaunant kelionės dokumentus, būtinus išvykti; kelionės organizavimas, maršruto sudarymas, bilietų pirkimas, papildomo bagažo apmokėjimas; laikinas apgyvendinimas prieš išvykstant, maisto davinių teikimas; pagalba tranzito šalyje kelionės metu; pasitikimo pagalba kilmės šalyje; vienkartinė piniginė išmoka prieš išvykstant; papildoma pagalba pažeidžiamiesiems asmenims pagal asmens individualius poreikius (galima gydytojo, psichologo konsultacija, medicininė, humanitarinė pagalba iki kilmės šalies); reintegracijos pagalba.

Pažymėtina, kad tiriamuoju laikotarpiu nebuvo nelydimų nepilnamečių, kurie būtų pasinaudoję remiamo savanoriško grąžinimo programa. Tačiau tuo atveju, jei tokių nelydimų nepilnamečių būtų buvę, tai būtų vykdoma jų reintegracijos stebėsena remiantis Tarptautinės migracijos organizacijos Reintegracijos metodologija.

- Galimybė nelydimam nepilnamečiui grįžti į kilmės šalį priverstinai grąžinant? Jei atsakėte „taip“, prašome aprašyti procedūras / procesus, pagal kuriuos nelydimas nepilnamečis gali būti priverstinai grąžintas į kilmės šalį, vadovaujantis nacionaliniais įstatymais, politika bei praktika, įskaitant bet kokius iššūkius.

Remiantis Lietuvos teisės aktais, nelydimi nepilnamečiai priverstinai nėra grąžinami.

K25b. Prašome aprašyti Lietuvoje galiojančią vaiko interesų nustatymo procedūrą (jei tokia yra), kai priimamas neigiamas sprendimas. Ar ji įtvirtinta įstatymuose, ar kituose vidiniuose administraciniuose nuostatuose?

Lietuvos teisės aktai, t.y. LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 str. įtvirtina bendrąją nuostatą dėl geriausių vaiko interesų apsaugos, t.y. kad priimant bet kokius sprendimus, susijusius su vaiku, turi būti atsižvelgta į geriausius vaiko interesus. Tačiau geriausių vaiko interesų nustatymo procedūra nėra apibrėžta teisės aktuose.

K26. Kurios nacionalinės valdžios institucijos ir organizacijos (kur tinka, įskaitant ir NVO) yra atsakingos už nelydimų nepilnamečių grąžinimą? Prašome konkrečiai aprašyti kompetentingas institucijas, atsakingas už grąžinimą, šeimos radimą ir t. t. bei kitas suinteresuotas šalis, jų specifines kompetencijas sritis ir vaidmenis, visas valdžios institucijas, kurios konkrečiai užtikrina, kad būtų atsižvelgiama į „vaiko interesų“ principą ir t. t.

Kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos / organizacijos pavadinimas	Trumpas aprašymas (pvz. kompetencijos sritis / vaidmuo ir t. t.)	Pagrindinės veiklos sritys, atsakomybės
Migracijos departamentas	Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos yra įstaiga prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, įgyvendinanti valstybės politiką migracijos srityje.	Migracijos departamentas yra atsakingas už nelydimų nepilnamečių šeimos narių paiešką. Migracijos departamentas gavęs informacijos apie nelydimų nepilnamečių užsieniečių šeimos narius ar kitus teisėtus atstovus, apie tai raštu ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo informacijos gavimo dienos informuoja PPC, nurodydami nelydimo nepilnamečio užsieniečio šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų buvimo vietą arba informaciją apie jų atvykimą į Lietuvos Respubliką ir jų teisinę padėtį Lietuvos Respublikoje. Migracijos departamentas taip pat teikia informaciją, ar saugu nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui grįžti į kilmės ar kitą užsienio valstybę.
Pabėgėlių priėmimo centras	Pabėgėlių priėmimo centras yra socialines paslaugas teikianti biudžetinė įstaiga, skirta apgyvendinti užsieniečius, kuriems suteiktas prieglobstis Lietuvos Respublikoje, ir nelydimus nepilnamečius užsieniečius, bei įgyvendinanti prieglobstį gavusių užsieniečių socialinę integraciją.	PPC, gavęs informaciją apie nelydimo nepilnamečio šeimos narius informaciją, ar saugu nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui grįžti į kilmės ar kitą užsienio valstybę, ir įvertinęs geriausius nelydimo nepilnamečio užsieniečio interesus, surašo ir pateikia savivaldybės, kurios teritorijoje yra PPC, Skyriui rekomendacinio pobūdžio išvadą sprendimui dėl nelydimo nepilnamečio užsieniečio perdavimo šeimos nariams ar kitiems teisėtiems atstovams priimti. Jei PPC informaciją apie nelydimo nepilnamečio užsieniečio šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų buvimo vietą arba atvykimą į Lietuvos Respubliką gauna ne iš Migracijos departamento, apie tai raštu ir elektroninėmis ryšio priemonėmis nedelsdamas praneša Migracijos departamentui.
Savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius	Savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriai yra atitinkamos savivaldybės administracijos struktūrinis padalinys. Skyriaus paskirtis – pagal kompetenciją įgyvendinti Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ir kitų vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų nuostatas, atstovauti vaiko teisėms ir	Priima sprendimą dėl nelydimo nepilnamečio užsieniečio perdavimo šeimos nariams ar kitiems teisėtiems atstovams.

	teisėtiems interesams ir ginti juos teisės aktų nustatyta tvarka. Svarbiausieji skyriaus uždaviniai yra šie: organizuoti pagal kompetenciją teisės aktų nustatyta tvarka likusių be tėvų globos vaikų teisių ir interesų apsaugą; teikti metodinę paramą, konsultacijas, spręsti kitas vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugos problemas; užtikrinti pagal kompetenciją įstatymų ir teisės aktų nustatyta tvarka visų savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugą; teikti atitinkamoms valstybės, savivaldybės institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugos, vaiko globos (rūpybos) ir teisės pažeidimų prevencijos gerinimo savivaldybės teritorijoje; bendradarbiauti su valstybės, savivaldybės institucijomis ir įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis ir bendruomenėmis vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugos klausimais.	
Teritorinės policijos įstaigos	Teritorinių policijos įstaigų viešosios policijos migracijos skyriai, poskyriai, grupės ir pasų poskyriai yra teritorinių policijos įstaigų struktūriniai padaliniai, kurių darbą pagal kompetenciją organizuoja ir kontroliuoja teritorinės policijos įstaigos, Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Migracijos tarnybų uždaviniai: valdyti migracijos procesus, sprendžiant užsieniečių teisinės padėties, nelegalios migracijos prevencijos ir kitus su migracijos politikos vykdymu susijusius klausimus.	Priimta sprendimą dėl nelydimo nepilnamečio užsieniečio grąžinimo į kilmės ar kitą užsienio valstybę ir yra atsakinga už šio sprendimo įvykdymą.
Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras	Lietuvoje TMO Vilniaus biuras vykdo šias pagrindines veiklas: savanoriško grąžimo ir reintegracijos pagalba; tyrimai migracijos srityje, prekybos žmonėmis prevencija, konsultacijos grįžtantiems Lietuvos migrantams, tolerancijos skatinimas ir integracija, Lietuvos atstovavimas Europos migracijos tinkle.	Teikia pagalbą savanoriškai grįžti, tame tarpe ir nelydimiems nepilnamečiams.

Sprendimų grąžinti vykdymas bei pagrindinis pasiruošimas prieš / per / po išvykimo

K27. Kiek apytikriai laiko Lietuvoje trunka įgyvendinti sprendimą grąžinti, priimtą po to, kai atmetamas nelydimo nepilnamečio prašymas suteikti prieglobstį / kitą statusą? Jei tai kartais užtrunka ilgiau, nei nurodytas laikotarpis, kokios įprastai to priežastys?

Nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai, kuriems nėra suteiktas prieglobstis, pastarųjų metų praktikoje nebuvo grąžinami į savo kilmės valstybę, nes nebuvo nustatomi jų šeimos nariai arba tinkama globos įstaiga, į kurią jie galėtų būti grąžinti. Tiriamame laikotarpyje nuo 2014 iki 2017 m. nustatyta, kad nelydimi nepilnamečiai dažniausiai pasišalina iš jų apgyvendinimo vietos iki priimant sprendimą dėl jų statuso Lietuvoje.

K28. Prašome apibūdinti priemones (jei tokių yra), kurių Lietuvoje imamasi siekiant:

- skatinti savanorišką grįžimą, kai nelydimam nepilnamečiui išduodamas vykdytinas sprendimas grąžinti

Specialių priemonių nurodytu laikotarpiu nebuvo imtasi, nes dauguma nelydimų nepilnamečių pasišalino iš PPC iki priimant sprendimą dėl jų statuso Lietuvoje.

- įvykdyti sprendimus grąžinti nelydimus nepilnamečius; prašome patikslinti, kaip Lietuvoje suprantamas nelydimų nepilnamečių priverstinis grąžinimas bei kas laikoma esant efektyvu šiame kontekste:

Specialių priemonių nurodytu laikotarpiu nebuvo imtasi, nes dauguma nelydimų nepilnamečių pasišalino iš PPC iki priimant sprendimą dėl jų statuso Lietuvoje.

- sušvelninti bet kokią sprendimo grąžinti neigiamą poveikį (detalizuokite) nelydimų nepilnamečių gerovei:

Specialių priemonių nurodytu laikotarpiu nebuvo imtasi, nes dauguma nelydimų nepilnamečių pasišalino iš PPC iki priimant sprendimą dėl jų statuso Lietuvoje.

K29a. Prašome apžvelgti pagrindinį pasiruošimą nelydimų nepilnamečių grąžinimui į kilmės šalį, konkrečiai – informacija, parama, paslaugos bei pasirengimas prieš išvykimą, nelydimų nepilnamečių apsaugos priemonės operacijos metu, globos perkėlimas ir t. t.

Nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai, kuriems nėra suteiktas prieglobstis, pastarųjų metų praktikoje nebuvo grąžinami į savo kilmės valstybę, nes nebuvo nustatomi jų šeimos nariai arba tinkama globos įstaiga, į kurią jie galėtų būti grąžinti. Tuo atveju, jei nelydimas nepilnamečis būtų grąžinamas, jo grąžinimas vyktų su palyda, perduodant jį tinkamam atstovui.

Tiriamuoju laikotarpiu 5 nelydimi nepilnamečiai buvo perduoti pagal readmisiją šalims iš kurių jie neteisėtai atvyko, t.y. 2015 metais 2 nepilnamečiai perduoti Latvijai ir 1 Estijai; 2016 metais – 1 nepilnamečis perduotas Baltarusijai; 2017 metais – 1 nepilnamečis perduotas Latvijai.

K29b. Prašome aprašyti Lietuvoje taikomą politiką / praktiką, susijusią su šeimos radimu kilmės šalyje, įskaitant tai, kada imamasi tokių priemonių, kuri valdžios institucija / organizacija už tai atsakinga bei globėjo indėlį bei atsakomybę.

Remiantis UTPĮ 32 str. 3 d. Migracijos departamentas, gavęs informaciją apie nustatytą nelydimą nepilnamečį užsieniečių, privalo kartu su Lietuvos Respublikos nevyriausybėmis ar tarptautinėmis organizacijomis bei nelydimo nepilnamečio užsieniečio atstovu nedelsdamas organizuoti jo šeimos narių paiešką.

Migracijos departamentas, teritorinė policijos įstaiga ar Valstybės sienos apsaugos tarnyba, gavę informacijos apie nelydimų nepilnamečių užsieniečių šeimos narius ar kitus teisėtus atstovus, apie tai raštu ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo informacijos gavimo dienos informuoja PPC, nurodant nelydimo nepilnamečio užsieniečio šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų buvimo vietą arba informaciją apie jų atvykimą į Lietuvos Respubliką ir jų teisinę padėtį Lietuvos Respublikoje.

Migracijos departamentas taip pat teikia informaciją, ar saugu nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui grįžti į kilmės ar kitą užsienio valstybę. Jei PPC informaciją apie nelydimo nepilnamečio užsieniečio šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų buvimo vietą arba atvykimą į Lietuvos Respubliką gauna ne iš Migracijos departamento, apie tai raštu ir elektroninėmis ryšio priemonėmis nedelsdamas praneša Migracijos departamentui.

PPC, gavęs nurodytą informaciją ir įvertinęs geriausius nelydimo nepilnamečio užsieniečio interesus, ne vėliau kaip per penkis darbo dienas nuo informacijos apie nelydimo nepilnamečio užsieniečio šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų buvimo vietą arba informaciją apie jų atvykimą į Lietuvos Respubliką ir jų teisinę padėtį Lietuvos Respublikoje gavimo dienos surašo ir pateikia savivaldybės, kurios teritorijoje yra PPC, Vaiko teisių apsaugos skyriui rekomendacinio pobūdžio išvadą sprendimui dėl nelydimo nepilnamečio užsieniečio perdavimo šeimos nariams ar kitiems teisėtiems atstovams priimti.

K29c. Kaip Lietuvoje interpretuojamas terminas „adekvačios“ priėmimo įstaigos kilmės šalyje, kaip vienas iš reikalavimų išsiunčiant nelydimą nepilnametį iš ES teritorijos pagal Grąžinimo direktyvą?¹⁹ Ar Lietuva grąžina nelydimus nepilnamečius į priežiūros centrus, tėvams, giminaičiams ir pan.?

Adekvačios priėmimo įstaigos terminas nėra vartojamas, tačiau įstatymuose yra apibrėžta, kad nelydimi nepilnamečiai gali būti grąžinami, kai yra užtikrinama, kad nelydimas nepilnametis bus tinkamai prižiūrimas, atsižvelgiant į jo poreikius, amžių ir savarankiškumo lygį.

K29d. Prašome įvardyti specialius / pereinamuosius planus nelydimų nepilnamečių, kuriems netrukus sukaks 18 metų, grąžinimui.

Lietuvoje pereinamieji planai nėra taikomi.

K29e. Prašome pateikti informaciją apie tolesnius veiksmus nelydimiems nepilnamečiams sugrįžus, pvz. tokių veiksmų trukmė, kompetentingos paslaugos ir t. t.

Tolimesnių veiksmų, nelydimam nepilnamečiui sugrįžus, ėmimasis nėra reglamentuotas.

K29f. Prašome detalizuoti bet kokius egzistuojančius bendradarbiavimo susitarimus tarp Lietuvos ir kilmės šalių, susijusius su nelydimų nepilnamečių grąžinimu, pvz. abipusiai readmisijos susitarimai dėl nelydimų nepilnamečių.

Lietuva yra sudarius readmisijos sutartis su šiomis žemiau nurodytomis valstybėmis, tačiau nei vienoje sutartyje nėra nuostatų skirtų nelydimų nepilnamečių grąžinimui.

1995-06-30 Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Estijos Respublikos Vyriausybės ir Latvijos Respublikos Vyriausybės sutartis dėl nelegaliai gyvenančių asmenų grąžinimo.

1996-05-06 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Slovėnijos Respublikos Vyriausybės sutartis dėl grąžinimo asmenų, kurių atvykimas ir buvimas valstybėje yra neteisėtas.

1996-09-23 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Ukrainos Vyriausybės susitarimas dėl asmenų perd. ir priėmimo.

1996-09-26 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Šveicarijos Federacinės Tarybos sutartis dėl neteisėtai esančių asmenų atsiėmimo (Readmisijos sutartis).

1997-02-10 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Švedijos Karalystės Vyriausybės sutartis dėl asmenų grąžinimo.

1997-03-18 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Suomijos Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl grąžinimo asmenų, kurie atvyko į valstybę ar gyvena joje be leidimo.

1997-04-04 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Islandijos Vyriausybės susitarimas dėl grąžinimo asmenų, kurie atvyko į valstybę ar gyvena joje be leidimo.

1997-05-20 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Italijos Respublikos Vyriausybės sutartis dėl asmenų grąžinimo.

1998-05-28 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kroatijos Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl neteisėtai atvykusių ar esančių asmenų grąžinimo.

1998-11-18 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Ispanijos Karalystės sutartis dėl neteisėtai esančių asmenų grąžinimo.

1998-12-09 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Austrijos Respublikos Federalinės Vyriausybės sutartis dėl nelegaliai įvažiuosiu į kitos susitariančios šalies teritoriją asmenų priėmimo (Readmisijos sutartis).

¹⁹ Direktyvos 2008/115/EB 10.2 straipsnis nustato, kad prieš išsiųsdamos nelydimą nepilnametį iš tos valstybės narės teritorijos, valstybės narės institucijos įsitikina, kad jis bus grąžintas jo šeimos nariui, paskirtam globėjui ar kad jis bus tinkamai priimtas valstybėje, į kurią jis grąžinamas.

1998-07-13 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lenkijos Respublikos Vyriausybės sutartis dėl asmenų perdavimo ir priėmimo.

1998-12-04 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl nelegaliai esančių asmenų grąžinimo.

1998-12-16 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Vokietijos Federacinės Respublikos Vyriausybės sutartis dėl asmenų grąžinimo/perėmimo (Readmisijos sutartis).

1999-02-11 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Portugalijos Vyriausybės sutartis dėl grąžinimo asmenų, kurie atvyko į valstybę ar gyvena joje be leidimo.

2003-05-12 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės susitarimas dėl asmenų, neteisėtai esančių LR teritorijoje ir RF teritorijoje, priėmimo ir grąžinimo (Readmisijos susitarimas).

2001-12-06 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Moldovos Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl į Lietuvos Respublikos ar Moldovos Respublikos teritoriją neteisėtai atvykusių ar gyvenančių asmenų priėmimo atgal.

1999-06-09 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Beneliukso Valstybių (Belgijos Karalystės, Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės, Nyderlandų Karalystės) Vyriausybių sutartis dėl nelegaliai esančių asmenų grąžinimo (Readmisijos sutartis).

1999-07-01 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Graikijos Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl nelegaliai gyvenančių asmenų grąžinimo.

2003-09-15 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Armėnijos Respublikos Vyriausybės susitarimu „Dėl asmenų, kurių buvimas neteisėtas, readmisijos“.

2004-02-19 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rumunijos Vyriausybės susitarimas dėl savo piliečių ir užsieniečių priėmimo atgal (readmisijos).

2011-10-06 Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kazachstano Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl asmenų readmisijos.

K30a. Ar Lietuvoje teikiamas reintegracijos palaikymas į savo kilmės šalį grįžtantiems nelydimiems nepilnamečiams.

- Kurie grįžta savanoriškai? Jei atsakėte „taip“, prašome aprašyti paramos, teikiamą prieš, per ir po nelydimo nepilnamečio savanoriško grįžimo, rūšis.

Lietuvos teisės aktuose reintegracijos parama grįžusiems nelydimiems nepilnamečiams nėra numatyta.

- Kurie grįžta remiamo savanoriško grįžimo būdu? Jei atsakėte „taip“, prašome aprašyti paramos, teikiamą pagal Remiamo savanoriško grįžimo ir reintegracijos (RSGR) programą, taikomą Lietuvoje prieš, per ir po remiamo savanoriško nelydimo nepilnamečio grįžimo.

Reintegracijos paramą teikia TMO Vilniaus biuras, tačiau pažymėtina, kad per tiriamąjį laikotarpį nei vienas nelydimas nepilnametis nepasinaudojo remiamo savanoriško grąžinimo programa, atitinkamai ir reintegracijos parama nebuvo teikiama.

- kurie grąžinami priverstinai? Jei atsakėte „taip“, prašome aprašyti paramos, teikiamą prieš, per ir po nelydimo nepilnamečio priverstinio grąžinimo, rūšis.

Remiantis Lietuvos teisės aktais, nelydimi nepilnamečiai priverstinai nėra grąžinami.

K30b. Prašome aprašyti Lietuvoje galiojančius stebėsenos mechanizmus (jei tokių yra), skirtus užtikrinti efektyvią nelydimų nepilnamečių integraciją, įskaitant taikomų priemonių tipus bei stebėsenos periodo trukmę.

Lietuvos teisės aktuose stebėsenos mechanizmų nėra numatyta.

Grąžinimo alternatyvos

K31. Ar Lietuvoje egzistuoja alternatyvūs būdai nelydimiems nepilnamečiams pasilikti, tokie kaip reguliarizacija ir t. t.? Kaip nelydimi nepilnamečiai informuojami apie tokias galimybes pasilikti, priėmus neigiamą sprendimą dėl jų prašymo suteikti prieglobstį / kitą statusą?

Tuo atveju, jei nėra randami nelydimo nepilnamečio šeimos nariai, tai per 2 mėnesius (nuo apgyvendinimo PPC) turi būti kreipiamasi dėl leidimo laikinai gyventi Lietuvoje išdavimo ir per 4 mėnesius turi būti suteikta teisė gyventi Lietuvos Respublikoje, t. y. išduotas leidimas laikinai gyventi. Pasibaigus šio leidimo galiojimui, jei nelydimo nepilnamečio vis dar negalima grąžinti, leidimas pakeičiamas, o nelydimas nepilnametis išgyvenęs nepertraukiamai penkerius metus Lietuvoje, gautų leidimą nuolat gyventi Lietuvoje.

Veiksmai su nelydimais nepilnamečiais, kurių neįmanoma grąžinti nedelsiant

K32a. Prašome aprašyti Lietuvoje nelydimiems nepilnamečiams, kurie nėra (negali) būti grąžinami nedelsiant taikomą procedūrą, detalizuojant aplinkybes, kurioms esant sprendimo grąžinti įgyvendinimas atidedamas, kiek laiko įmanomas toks atidėjimas, kur nelydimi nepilnamečiai apgyvendinami atidėjimo laikotarpiu, ar nelydimiems nepilnamečiams gali būti suteikiamas statusas / leidimas gyventi Lietuvoje (pvz. laikinas statusas) ir t. t.

Tuo atveju, jei nėra randami nelydimo nepilnamečio šeimos nariai, tai per 2 mėnesius (nuo apgyvendinimo PPC) turi būti kreipiamasi dėl leidimo laikinai gyventi Lietuvoje išdavimo ir po 4 mėnesių nelydimiems nepilnamečiams yra išduodamas leidimas laikinai gyventi Lietuvoje. Visą nurodytą laikotarpį nelydimas nepilnametis gyvena PPC, kuris yra ir jo globėjas.

K32b. Koks atidėto sprendimo grąžinti poveikis nelydimų nepilnamečių gerovei (kaip tai numato egzistuojančios studijos / vertinimai / kiti šaltiniai ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų, prašome pateikti nuorodas)? Ar nelydimam nepilnamečiui, esančiam šioje neapibrėžtoje situacijoje, Lietuvoje numatyta valstybės teikiama sveikatos priežiūra, įskaitant konsultavimą, globą ir t. t.?

Visi nelydimi nepilnamečiai nuo jų buvimo Lietuvoje nustatymo yra apgyvendinami PPC, kuris skiriamas jų globėju. Centre jiems yra teikiamos pašalpos maistui, suteikiama apranga, medicininės paslaugos ir kitos paslaugos, kurios teikiamos PPC, jie taip pat turi teisę į mokymąsi.

K32c. Prašome pateikti bet kokią kitą informaciją apie nelydimų nepilnamečių gerovę Lietuvoje, jiems esant aukščiau minėtoje neapibrėžtoje situacijoje, kaip, pavyzdžiui, atvejai, kai nelydimi nepilnamečiai perkeliama į kitą priėmimo įstaigą dėl drausmės, nelydimi nepilnamečiai yra susiję su incidentais, psichologinių konsultacijų skaičių, pamokų praleidinėjimą ar iškritimo iš mokyklos statistiką ir t. t.

Visiems nelydimiems nepilnamečiams, nepriklausomai nuo jų statuso, yra teikiamas apgyvendinimas su visa parama teikiama PPC (t.y. socialinio darbuotojo, psichologo konsultacijos, lietuvių kalbos ir Lietuvos pažinimo kursai, profesinis orientavimas ir įdarbinimo konsultavimas, pašalpa maitinimui, mokykliniai reikmenys, apranga, drabužiai, neformalaus švietimo užsiėmimai), mokyklinis ugdymas, teisinės paslaugos, medicininė priežiūra. Todėl ir tie nelydimi nepilnamečiai, kurie yra nurodytoje neapibrėžtoje padėtyje, gauna visas šias paslaugas.

Iššūkiai ir geroji praktika

K33. Prašome įvardyti pagrindinius iššūkius, susijusius su nelydimų nepilnamečių grąžinimo įgyvendinimu Lietuvoje, kylančius nelydimiems nepilnamečiams, įskaitant tuos, kuriems sukanka 18 metų, bei kompetentingoms institucijoms (pvz. grindžiant egzistuojančiomis studijomis / vertinimais, iš kompetentingų valdžios institucijų, NVO, tarpvyriausybinių organizacijų gauta informacija, teismų praktika ir t. t.) ir priemonės, kurių (galėtų būti) imamasi siekiant įveikti šiuos iššūkius. Pavyzdžiui, ar grąžinimo

atvejais berniukai susiduria su kitokiais iššūkiais, nei mergaitės (ir panašiai) ir jei taip, kaip Lietuvoje sprendžiami tokie iššūkiai?

Remiantis valstybės institucijų pateiktu vertinimu, pagrindinis iššūkis yra tai, kad nelydimi nepilnamečiai greitai pasišalina iš Lietuvos, todėl visos procedūros nutrūksta.

34K. Prašome aprašyti visus gerosios praktikos pavyzdžius Lietuvoje, susijusius su nelydimų nepilnamečių grąžinimu. Atkreipkite dėmesį, kad, siekiant laikytis vaikų teisių ir ES politikos pozicijos²⁰, gerosios praktikos, susijusios su nelydimų nepilnamečių grąžinimu, turėtų būti susijusios tik su savanorišku grąžinimu po patikimos ir individualios BID procedūros, taikant visas apsaugos priemones bei suteikus holistinę paramą, pasiruošimą bei reintegracijos palaikymą.

Gerąją praktiką laikytina tai, kad Lietuvos teisės aktuose įtvirtintos nepilnamečių grąžinimo nuostatos yra palankesnės lyginant jas su Grąžinimo direktyva. Taip pat UTPĮ nustato griežtus reikalavimus priėmimo kokybei kilmės šalyje: turi būti užtikrinama tinkama priežiūra, atsižvelgiant į nelydimo nepilnamečio poreikius, amžių ir savarankiškumo lygį.

²⁰ Pavyzdžiui, Komisijos rekomendacija dėl grąžinimų efektyvumo gerinimo įgyvendinant Direktyvą 2008/115/EB, žr. aukščiau.

5.

Nelydimi nepilnamečiai, kurie dingsta / pabėga iš globos / priežiūros įstaigų ir (arba) priėmus sprendimą grąžinti

K35. Ar nelydimų nepilnamečių dingimas yra problema Lietuvoje? Jei taip, ar tai galima sieti su i) sprendimu dėl prašymo suteikti prieglobstį / kitą statusą tam tikro momento atžvilgiu, t. y. prieš priimant / priėmus sprendimą dėl statuso ir ii) procedūros rezultato atžvilgiu, t. y. teigiamas / neigiamas sprendimas?

Taip. Didžioji dalis visų nelydimų nepilnamečių, netrukus po jų apgyvendinimo PPC pasišalina iš centro, su tikslu išvykti iš Lietuvos, t.y. nelydimi nepilnamečiai pasišalina dar iki bet kokio sprendimo jų atžvilgiu priėmimo.

2014 m. įsigaliojęs trijų ministrų įsakymu patvirtintas aprašas Dėl Lietuvos Respublikoje nustatytų nelydimų nepilnamečių užsieniečių, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, amžiaus nustatymo, apgyvendinimo ir kitų procedūrinių veiksmų bei paslaugų jiems teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo²¹ padėjo koordinuoti institucijų veiksmus, nustačius šalyje nelydimą nepilnamečių užsieniečių. Be to, apraše reglamentuota amžiaus nustatymo procedūra, atsirado galimybė operatyviai nustatyti užsieniečių amžių ir gauti pagrįstų duomenų, kad jie yra pilnamečiai. Tikėtina, kad dėl to sumažėjo piktnaudžiavimas amžiumi, prisistatant nelydimu nepilnamečiu ir ženkliai sumažėjo tokių asmenų skaičius. 2014-2017 metais 5 asmenys (2 Afganistano, 2 Vietnamo ir 1 Libijos pilietis) prisistatė nelydimais nepilnamečiais ir buvo apgyvendinti PPC, tačiau vėliau buvo nustatyta, kad jie yra pilnamečiai asmenys ir asmenys buvo perkelti į Užsieniečių registracijos centrą (URC).

K36. Jei Lietuvoje registruoti atvejai, kuomet nelydimi nepilnamečiai dingsta / pabėga iš priežiūros įstaigų ar globos po to, kai priimamas sprendimas dėl jų statuso, kokios galimos tokių dingimų priežastys (pvz. pabėgimas iš globos / priežiūros įstaigų, leidimo laikinai gyventi galiojimo pabaiga ir t. t., kaip tai numato egzistuojančios studijos / vertinimai / kiti šaltiniai ar informacija, gauta iš kompetentingų valdžios institucijų)? Taip pat, kokie jų dingimo padariniai leidimams gyventi? Pavyzdžiui, ar jų statusas / leidimas gyventi gali būti panaikintas?

Nelydimi nepilnamečiai pasišalina iš Lietuvos dar iki leidimų jiems išdavimo.

K37. Ar Lietuvoje galioja kokios nors procedūros / priemonės, skirtos:

- Užkirsti kelią ir reaguoti į nelydimų nepilnamečių dingimą / pabėgimą iš globos / priežiūros įstaigų, pvz. paramos tarnybos, nacionalinė speciali telefono linija dingusiems vaikams, pranešimai apie dingusius asmenis Šengeno informacinėje sistemoje, „Missing Children Europe“ ir jos organizacijose narėse, nelydimų nepilnamečių pirštų antspaudų ėmimas bei fotografavimas siekiant palengvinti jų radimą ir t. t.?

2017 m. siekiant spręsti Vietnamo piliečių identifikavimo problemą buvo organizuoti pasitarimai su Vietnamo Socialistinės Respublikos ambasadoje Varšuvoje atstovais. 2017 m. liepos mėnesį vyko atsakomasis Vietnamo Socialistinėje Respublikos delegacijos vizitas, kurio metu buvo aptartas „karštosios linijos“ veikimas bei bendradarbiavimo susitarimo projektas.

- Pranešti ir reaguoti į nelydimų nepilnamečių dingimą / pabėgimą iš globos / priežiūros įstaigų, pvz. protokolai tarp valdžios institucijų, standartizuota dingimams skirta procedūra ir t. t.?

Taip. Vadovaujantis Nelydimų nepilnamečių tvarkos aprašo 28 p. pasišalinus nelydimam nepilnamečiui iš PPC ir jam negrįžus ilgiau kaip 24 val., priėmimo skyriaus vedėjas raštu informuoja:

- Centro direktorių;
- Kauno apskrities VPK Jonavos policijos komisariatą;
- Kauno apskrities VPK Migracijos skyriaus Jonavos grupę;
- Migracijos departamentą;
- Valstybinės sienos apsaugos tarnybą;
- Vaiko teisių ir įvaikinimo tarnybą;
- Jonavos vaiko teisių apsaugos skyrių;
- Valstybinę ligonių kasą.

²¹ Nauja redakcija 2016 m. birželio 9 d. Nr. A1-284/1V-425/V-739

Dingus nelydimam nepilnamečiui yra siunčiami tik rašytiniai pranešimai nurodytoms institucijoms, tačiau jokių papildomų paieškos priemonių ėmimasis nėra reglamentuotas.

K38. Jei Lietuvoje registruojami atvejai, kai nelydimi nepilnamečiai dingsta / pabėga po sprendimo grąžinti, prašome aprašyti veiksmus (jei jie skiriasi nuo aprašytųjų viršuje), kurių imamasi Lietuvoje siekiant sumažinti tokių dingimų / pabėgimų riziką bei visas paskesnes priemones, kurių imamasi dingimų / pabėgimų atvejais.

Visais atvejais galioja ta pati pranešimo tvarka, nepaisant to, ar nepilnametis dingo iki sprendimo priėmimo ar jau po sprendimo.

K39. Prašome įvardyti pagrindinius iššūkius, susijusius su nelydimų nepilnamečių dingimu / pabėgimu Lietuvoje, kylančius kompetentingoms institucijoms bei patiems nepilnamečiams ir priemones, kurių (galėtų būti) imamasi siekiant įveikti šiuos iššūkius. Pavyzdžiui, ar turite įrodymų apie atvejus, kai nelydimų nepilnamečių dingimai / pabėgimai buvo susiję su kokiais nors neigiamais padariniais nepilnamečiams (pvz. išnaudojimu, radikalizacija ir t. t.)?

Įvertinus visą aukščiau pateiktą informaciją, darytina išvada, kad nėra imamasi pakankamai veiksmingų priemonių, kurios užkirstų kelią nelydimų nepilnamečių pasišalinimui iš PPC, tačiau pasišalinimų skaičius kasmet mažėja. Pastangos artimiau bendradarbiauti su Vietnamo Socialistinės Respublikos vertintinos teigiamai.

K40. Prašome aprašyti visus gerosios praktikos pavyzdžius Lietuvoje, susijusius su nelydimų nepilnamečių dingimu / pabėgimu.

Nėra.

Išvados

1. Per 2014 – 2017 metus į Lietuvą atvyko 120 nelydimų nepilnamečių, iš jų 10 kreipėsi dėl prieglobsčio Lietuvoje suteikimo, o 110 – nesikreipė. Tačiau didžioji dalis nelydimų nepilnamečių pasišalina iš Lietuvos per pirmąją savaitę po atvykimo. Iš nurodytų 110 nelydimų nepilnamečių pasišalino 104, o iš 10 prieglobsčio prašytojų – 9, prieglobstis buvo suteiktas vienam nelydimam nepilnamečiui.
2. 2014 m. buvo patvirtintas Lietuvos Respublikoje nustatytų nelydimų nepilnamečių užsieniečių, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, amžiaus nustatymo, apgyvendinimo ir kitų procedūrinių veiksmų bei paslaugų jiems teikimo tvarkos aprašas²². Šis tvarkos aprašas išsprendė apklausų vykdymo, amžiaus nustatymo, šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų paieškos, laikinosios globos (rūpybos) nustatymo ir pabaigos klausimus, nelydimų nepilnamečių apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo klausimus, teisinės padėties nustatymo tvarką.
3. Pagrindinis iššūkis, susijęs su nelydimais nepilnamečiais yra jų pasišalinimas iš PPC. Tačiau reikia pažymėti, kad šis skaičius nuo 2014 m. kasmet mažėja. Institucijų nuomone, skaičiaus mažėjimui įtakos turėjo minėtas trijų ministrų pasirašytas nelydimų nepilnamečių tvarkos aprašas įtvirtinęs amžius nustatymo procedūras bei glaudesnis tarpvalstybinis bendradarbiavimas asmenų identifikacijoje.
4. Visi nelydimi nepilnamečiai, esantys Lietuvoje, nepriklausomai nuo jų statuso, yra apgyvendinami socialinėje įstaigoje PPC, kuri skiriama jų globėju. Nelydimus nepilnamečius apgyvendinus PPC, jiems, kaip ir kitiems užsieniečiams, kuriems suteiktas prieglobstis Lietuvoje, yra taikoma valstybės parama prieglobsčio gavėjų integracijai. Jiems yra teikiama socialinio darbuotojo, psichologo konsultacijos, Lietuvių kalbos ir Lietuvos pažinimo kursai, profesinis orientavimas ir įdarbinimo konsultavimas, pašalpa maitinimui, mokykliniai reikmenys, apranga, drabužiai, neformalaus švietimo užsiėmimai, mokyklinis ugdymas, teisinės paslaugos, medicininė priežiūra.
5. Nelydimiems nepilnamečiams sulaukusiems 18 metų amžiaus, kurie nėra gavę prieglobsčio Lietuvoje, nėra nustatytos pereinamojo laikotarpio priemonės. Tik sulaukus 18 metų nelydimas nepilnametis atsiduria grąžinimo procedūroje. Tokio amžiaus jaunuoliui savarankiškai atitikti leidimo laikinai gyventi Lietuvoje išdavimo pagrindus yra labai sudėtinga (galėtų būti nustatytos pereinamojo laikotarpio priemonės kaip, pvz., pagal UTPĮ 46 str. 5 d. asmuo, baigęs studijas, dar gali gyventi 6 mėnesius Lietuvoje). Taip pat neskiriamos pereinamojo laikotarpio socialinės paramos priemonės.
6. Įstatymas numato, kad nelydimas nepilnametis užsienietis, kuris yra neteisėtai Lietuvos Respublikos teritorijoje ar neteisėtai joje gyvena, grąžinamas tik tuo atveju, jeigu užsienio valstybėje, į kurią yra grąžinamas, jis bus tinkamai prižiūrimas, atsižvelgiant į jo poreikius, amžių ir savarankiškumo lygį, kas lyginant su Grąžinimo direktyva yra laikytina aukštesniu standartu.
7. Remiantis teisės aktų reguliavimu Lietuvoje nelydimi nepilnamečiai gali būti grąžinti arba pasinaudoti remiamo savanoriško grįžimo programomis, o priverstinis išsiuntimas nelydimiems nepilnamečiams nėra taikomas. Ilgametėje praktikoje nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai, net ir negavę prieglobsčio, dažniausiai nėra grąžinami į kilmės valstybę, nes nėra nustatomi jų šeimos nariai arba tinkama globos įstaiga, į kurią jie galėtų būti grąžinti.

²² 2014 m. balandžio 23 d. LR socialinės apsaugos ir darbo ministro, LR vidaus reikalų ministro ir LR sveikatos apsaugos ministro įsakymu

Europos migracijos tinklas (EMT) – tai Europos Komisijos, ES valstybių narių ir Norvegijos migracijos ekspertų tinklas, kurio tikslas rinkti, analizuoti ir dalintis naujausia, objektyvia, patikima ir palyginama informacija apie migraciją ir prieglobstį siekiant prisidėti prie Europos Sąjungos politikos formavimo ir visuomenės informavimo šiose srityse.

Lietuvoje EMT Nacionalinio informacijos centro (NIC) funkcijas LR Vyriausybės nutarimu vykdo Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) Vilniaus biuras glaudžiai bendradarbiaudamas su LR vidaus reikalų ministerija, Migracijos departamentu bei Valstybės sienos apsaugos tarnyba. EMT NIC bendradarbiauja ir su kitomis vyriausybėmis ir nevyriausybėmis institucijomis, dirbančiomis migracijos srityje.
